

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Strasbourg, 14 September 2015

ACFC/SR/IV(2015)006/
Norwegian version

**FOURTH REPORT SUBMITTED BY NORWAY
PURSUANT TO ARTICLE 25, PARAGRAPH 2
OF THE FRAMEWORK CONVENTION FOR
THE PROTECTION OF NATIONAL MINORITIES**

Received on 10 July 2015

**FJERDE PERIODISKE RAPPORT OM
GJENNOMFØRINGEN AV
EUROPARÅDETS RAMMEKONVENSJON
OM
BESKYTTELSE AV NASJONALE
MINORITETER**

NORGE

Kommunal- og moderniseringsdepartementet

2015

INNHOLDSFORTEGNELSE

FORORD	4
DEL I TILTAK FOR Å ØKE BEVISSTHETEN OM DEN TREDJE OVERVÅKNINGSSYKLUSEN	6
A. FORMIDLING AV MERKNADER OG ANBEFALINGER	6
B. OPPFØLGINGSAKTIVITETER PÅ NASJONALT, REGIONALT OG LOKALT NIVÅ.....	6
C. NASJONALE MINORITETERS OG ANDRE AKTØRERS DELTAGELSE I GJENNOMFØRINGEN AV RAMMEKONVENSJONEN	6
DEL II TILTAK FOR Å FØLGE OPP HOVEDFUNN	7
DEL III YTTERLIGERE TILTAK FOR Å GJENNOMFØRE RAMMEKONVENSJONEN	12
ARTIKKEL 3	12
ARTIKKEL 4	14
ARTIKKEL 5	18
ARTIKKEL 6	21
ARTIKKEL 7	23
ARTIKKEL 8	23
ARTIKKEL 9	24
ARTIKKEL 10	25
ARTIKKEL 11	25
ARTIKKEL 12	26
ARTIKKEL 13	28
ARTIKKEL 14	29
ARTIKKEL 15	31
ARTIKKEL 18	32
VEDLEGG	33
1. NASJONALE MINORITETERS DELTAGELSE I RAPPORTERINGEN.....	33
2. STØTTE TIL MINORITETERS SPRÅK OG KULTUR	33
3. NRKS TILBUD TIL OG PROGRAMMER OM NASJONALE MINORITETER.....	40
4. STØTTE TIL LÆREMIDLER I KVENSKE OG FINSKE SPRÅK	41
5. ANTALL GRUNNSKOLEELEVER SOM FÅR OPPLÆRING I FINSK SOM ANDRESPRÅK	42
6. ANTALL STUDENTER PÅ ÅRSSTUDIET I KVENSKE	43

Forord

Europarådets ministerkomité vedtok i 1994 rammekonvensjonen om beskyttelse av nasjonale minoriteter (rammekonvensjonen)¹. Konvensjonen trådte i kraft i 1998, og Norge ratifiserte rammekonvensjon i 1999. Statene som har ratifisert konvensjonen, skal rapportere til Europarådet hvert femte år om gjennomføringen av konvensjonen. Norge har tidligere levert statsrapporter i 2000, 2005 og 2010.²

På bakgrunn av statsrapportene, rapporter fra andre aktører og landbesøk vedtar Europarådets ministerkomité og rammekonvensjonens Rådgivende komité anbefalinger til statene om gjennomføring av konvensjonen. Med henvisning til Europarådets anbefalinger, beskriver denne rapporten tiltak som er gjennomført de siste fem årene.³

På samme måte som de tre første rapportene, omhandler denne fjerde rapporten forhold som gjelder jøder, kvener/norskfinner, rom, romanifolk/tatere og skogfinner, som regnes som nasjonale minoriteter i Norge.⁴

Når det gjelder samenes situasjon, vises det til Norges rapport om gjennomføringen av ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater som ble oversendt ILO i 2013.⁵

I tråd med Europarådets retningslinjer for landenes fjerde rapport om gjennomføring av rammekonvensjonen,⁶ er rapporten delt i tre:

- Del I Tiltak for å øke bevisstheten om den tredje overvåkningscyklusen;
- Del II Tiltak for å følge opp hovedfunn;
- Del III Ytterligere tiltak for å gjennomføre rammekonvensjonen.

Rapporten er skrevet med utgangspunkt i anbefalingene fra Ministerkomiteen. Ministerkomiteens anbefalinger er vedtatt etter forslag fra Den rådgivende komiteen og reflekterer og overlapper til dels med Den rådgivende komiteens egne anbefalinger. For å unngå gjentakelser og dobbeltbehandling, er derfor Den rådgivende komiteens anbefalinger ikke tatt med der hvor disse samsvarer med

¹ Europarådets rammekonvensjon om beskyttelse for nasjonale minoriteter
<https://www.regjeringen.no/nb/tema/urfolk-og-minoriteter/nasjonale-minoriteter/midtpalte/europaradets-rammekonvensjon/id86935/>

² Rapportene er tilgjengelige på:

<https://www.regjeringen.no/nb/tema/urfolk-og-minoriteter/nasjonale-minoriteter/midtpalte/rapporteringer-pa-rammekonvensjonen/id458136/>

³ Resolusjon CM/ResCMN(2012)11, vedtatt av Europarådets ministerkomité 4. juli 2012:

https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/fad/vedlegg/sami/nasjmin/engelsk_originalversjon.pdf
Tredje uttalelse om Norge, (ACFC/OP/III(2011)007), vedtatt av Den rådgivende komité 30. juni 2011:
https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/fad/vedlegg/sami/nasjmin/europaradets_3_rapport_norge_2011.pdf

⁴ Kommunal- og moderniseringsdepartementet har siden 2011 brukt betegnelsen kvener/norskfinner etter dialog med minoritetsgruppen, se ytterligere forklaring under Del III artikkel 3. I gjengivelsen av tekst fra Europarådet brukes likevel samme benevnelse som Europarådet har benyttet.

⁵ https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/fad/vedlegg/sami/sami_ilo169_norges_rapport_2013.pdf

⁶ https://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/2_monitoring/PDF_4th_cycle_Outline_en.pdf

anbefalinger fra Ministerkomiteen. Dette gjelder i hovedsak Den rådgivende komiteens hovedfunn og enkelte anbefalinger under de ulike artiklene i rammekonvensjonen. I Del III av rapporten, som går gjennom Europarådets anbefalinger artikkel for artikkel, er det synliggjort hvilke anbefalinger som er fra henholdsvis Ministerkomiteen og Den rådgivende komiteen.

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet, som hadde ansvaret for å samordne regjeringens politikk overfor nasjonale minoriteter, ble i 2013 innlemmet i det nye Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Kommunal- og moderniseringsdepartementet har dermed hovedansvaret for gjennomføringen av rammekonvensjonen og har utarbeidet den fjerde periodiske rapporten i samarbeid med andre berørte departementer.

Det er et grunnleggende prinsipp i konvensjonen å inkludere de nasjonale minoritetene i arbeidet med saker som berører dem. Organisasjonene til de nasjonale minoritetene har derfor blitt invitert til å komme med skriftlige innspill til rapportutkastet og til å delta på et eget høringsmøte om rapporteringsprosessen. Innspillene er til dels blitt innarbeidet i rapporten. Organisasjonene er også blitt informert om muligheten til å sende egne rapporter direkte til Europarådet. Kommunal- og moderniseringsdepartementet har tilbudt bistand med oversettelse og oversendelse av skyggerapporter. I Vedlegg 1 følger en liste over organisasjoner som har bidratt til rapporteringen.

Norges fjerde periodiske rapport om gjennomføringen av rammekonvensjonen foreligger på norsk og engelsk og er tilgjengelig på regjeringens Internett-sider.⁷

For ytterligere informasjon om arbeidet med oppfølging og rapportering på rammekonvensjonen, vennligst ta kontakt med:

Kommunal- og moderniseringsdepartementet
Same- og minoritetspolitisk avdeling
Postboks 8112 Dep
0032 Oslo
Tel.: (+47) 22 24 90 90
E-post: postmottak@kmd.dep.no

⁷ Se fotnote 2.

Del I Tiltak for å øke bevisstheten om den tredje overvåkningssyklusen

a. Formidling av merknader og anbefalinger

Europarådets merknader og anbefalinger fra den tredje overvåkningssyklusen har blitt formidlet gjennom flere kanaler:

- Dialog-/informasjonsmøte for de nasjonale minoriteters organisasjoner, med deltakelse av Den rådgivende komiteen (Kontaktforum 2011);
- Oversendelse av Europarådets merknader og anbefalinger til departementene og sivilt samfunn
- Pressemelding om rapporteringen;
- Publisering av dokumentene på engelsk og norsk på Kommunal- og moderniseringsdepartementets nettsider;⁸
- Omtale av Den rådgivende komiteens merknader i regjeringens budsjettforslag (Prop. 1 S (2012–2013)).

b. Oppfølgingsaktiviteter på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå

På nasjonalt nivå blir politikk, tiltak og midler over statsbudsjettet vedrørende nasjonale minoriteter omtalt i regjeringens budsjettforslag. Kommunal- og moderniseringsdepartementet samordner fagdepartementenes politikk og tiltak overfor nasjonale minoriteter. Fagdepartementene er ansvarlig innenfor sine sektorer for å gjennomføre rammekonvensjonen.

Mange av tiltakene som nevnes i denne rapporten, blir gjennomført på regionalt og lokalt nivå. Det vises til redegjørelsen for de enkelte tiltakene.

c. Nasjonale minoriteters og andre aktørers deltagelse i gjennomføringen av rammekonvensjonen

Myndighetenes målsetting er å utvikle en helhetlig politikk for de nasjonale minoritetene i dialog med de nasjonale minoritetenes organisasjoner. Kommunal- og moderniseringsdepartementet og andre fagdepartementer tar initiativ til dialogmøter med nasjonale minoriteter når det er aktuelt. Organisasjonene deltar i det regelmessige Kontaktforum mellom nasjonale minoriteter og sentrale myndigheter, og bidrar dermed til å synliggjøre de nasjonale minoritetenes plass i samfunnet og de nasjonale minoritetenes aktivitet i det sivile samfunn. I tillegg til Kontaktforum har departementene møter etter behov med de nasjonale minoritetenes organisasjoner, og i noen tilfeller med enkeltpersoner fra gruppene.

For å legge til rette for at de nasjonale minoritetene kan delta i gjennomføringen av rammekonvensjonen, ble det etablert en egen tilskuddsordning for nasjonale minoriteter i 2000. Tilskuddsordningen ble omtalt i Norges tredje statsrapport. For 2015 bevilget Stortinget 6,9 mill. kroner til tilskuddsordningen. Kommunal- og

⁸ <https://www.regjeringen.no/nb/tema/urfolk-og-minoriteter/nasjonale-minoriteter/midtpalte/rapporteringer-pa-rammekonvensjonen/id458136/>

moderniseringsdepartementet forvalter midlene. Departementet har prioritert å bevilge den største delen av midlene som driftsstøtte (tidligere kalt grunnstøtte) til organisasjonene framfor prosjektstøtte. Innenfor driftsstøtten kan organisasjonene selv prioritere hvilke prosjekter de ønsker å sette i gang. I perioden 2010–2014 ble det delt ut totalt ca. 23,8 mill. kroner i driftsstøtte til totalt ni organisasjoner. Det ble i samme periode delt ut ca. 11 mill. kroner i prosjektstøtte til totalt 76 prosjekter. I 2015 ble det delt ut 5,33 mill. kroner i driftsstøtte til ni organisasjoner og 1,57 mill. kroner til ni ulike prosjekter. Det ble mottatt søknader for totalt 15,3 mill. kroner, av dette utgjorde søknader om driftsstøtte 13,4 mill. kroner.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet samarbeider også med andre aktører i det sivile samfunn om saker av relevans for de nasjonale minoritetene, blant andre Senter for menneskerettigheter ved Universitetet i Oslo og Senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteter.

Del II Tiltak for å følge opp hovedfunn

Ministerkomiteens anbefalinger som krever umiddelbare tiltak, er gjengitt i tekstbokser nedenfor. Øvrig tekst redegjør for norske myndigheters oppfølging.

Toleranse, gjensidig respekt og sosial samhörighet

- Iverksette mer resolute tiltak for å fremme toleranse, gjensidig respekt og sosial samhörighet i det norske samfunnet, og for å sikre at det foretas en regelmessig og grundig evaluering av tiltakene; iverksette nødvendige tiltak for at media skal overholde gjeldende etiske retningslinjer, med behørig hensyn til mediens uavhengighet;

Arbeidet mot hatefulle ytringer

Regjeringen har satt i gang flere tiltak for å motvirke hatefulle ytringer. I november 2014 arrangerte Statsministerens kontor og Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet et møte om hatefulle ytringer. Statsministeren, flere statsråder og statssekretærer deltok på møtet. Også personer som hadde blitt rammet av hatefulle ytringer, deltok og delte historier.

I 2014 bidro Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet med 600 000 kroner til Stopp hatprat-kampanjen. Formålet med tildelingen var å styrke arbeidet med å bekjempe hatprat på nett. Kampanjen drives av ni organisasjoner og ytterligere 26 organisasjoner har sluttet seg til. Organisasjonene samarbeider med Europarådets bevegelse mot hatprat. I 2015 vil kampanjen motta 200 000 kroner fra departementet. Tiltaket inngår i Handlingsplanen mot radikaliserings og voldelig ekstremisme, som ble vedtatt av regjeringen i 2014.

Arbeidet mot antisemittisme

I 2012 gjennomførte Senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteter (HL-senteret) studien ”Antisemittisme i Norge?” Undersøkelsen viser at det i Norge finnes utpregede fordommer mot jøder og andre religiøse og etniske minoriteter, inkludert rom. Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet forbereder nå en oppfølgende undersøkelse.

Kunnskapsdepartementet ga i 2013 midler til opprettelse av en stilling ved HL-senteret som skal bidra til forskning og undervisning på området antisemittisme.

I tillegg bevilget Stortinget i 2013 et engangsbeløp på 4 mill. kroner til tiltak mot antisemittisme i skolen. Blant annet er det gitt støtte til et ettårig pilotprosjekt i regi av Det Mosaiske Trossamfund. Det skal utvikles et eget undervisningsopplegg i samråd med Utdanningsdirektoratet. Deretter skal opplegget prøves ut på et visst antall skoler.

I 2014 ble det bevilget 1 mill. kroner for å styrke arbeidet mot antisemittisme. Tilskuddet er bevilget til Jødisk museum i Oslo. Forutsetningen for tilskuddet er at Jødisk museum i Oslo samarbeider med Jødisk museum i Trondheim og HL-senteret i arbeidet mot antisemittisme.

Stortinget har for 2015 bevilget 3,5 mill. kroner til informasjonstiltak i regi av Det Mosaiske Trossamfund. Myndighetene er i dialog med Det Mosaiske Trossamfund om hvordan midlene skal brukes.

I 2015 ble regjeringen og samarbeidspartiene på Stortinget enige om at det skal utarbeides en handlingsplan mot antisemittisme. Kommunal- og moderniseringsdepartementet har ansvaret for å koordinere arbeidet med planen, i samarbeid med aktuelle departementer. Representanter for norske jøder vil bli involvert i arbeidet.

Tilskudd til dialog mellom tros- og livssynssamfund

Kulturdepartementet har i rapporteringsperioden videreført årlig driftstilskudd til tre råd for tro og livssyn (paraplyorganisasjoner): Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfund, Norges Kristne Råd og Islamsk Råd Norge. Formålet med tilskuddene er å bidra til dialog og samarbeid mellom tros- og livssynssamfundene i Norge. Både Norges Kristne Råd, Islamsk Råd Norge og Det Mosaiske Trossamfund er medlem i Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfund. Kulturdepartementet har i tillegg gitt tilskudd til diverse dialogprosjekter på tros- og livssynsområdet. Blant annet fikk Det Mosaiske Trossamfund i 2011 et tilskudd til sitt dialogarbeid og arbeid for å motvirke antisemittisme i Norge.

Medier

De redaksjonelle massemediene spiller en viktig demokratisk rolle som fora for informasjonsutveksling og politisk meningsdannelse. Redaksjonell uavhengighet i mediene – og allmenn tillit til at mediene er uavhengige i rapportering og kommentarer om hendelser og politiske spørsmål – er en forutsetning for at mediene skal kunne fylle denne rollen. Å sikre mediernes uavhengighet har derfor vært et sentralt mediepolitisk mål som ligger til grunn for både lovgivning og tilskuddsordninger på medieområdet. For eksempel slår Kulturdepartementets budsjettproposisjon for 2015 fast at: ”Hensynet til presse- og ytringsfriheten tilsier at staten ikke skal gripe inn i pressemønsteret eller sette mål som begrenser pressens redaksjonelle frihet.”

Av denne grunn har norske myndigheter tradisjonelt vært svært tilbakeholdne med å sette i verk tiltak som kan svekke denne uavhengigheten. Myndighetene er

tilbakeholdne med å gå ut med synspunkter eller aktive oppfordringer om hvordan mediene bør håndtere ulike redaksjonelle spørsmål, for eksempel om hvordan minoritetsgrupper omtales og framstilles. Kulturdepartementet kan ikke se at det er grunnlag for å gå bort fra denne praksisen.

Bransjens organisasjoner har etablert et selvreguleringsystem gjennom det etiske regelverket "Vær varsom-plakaten" og klageorganet Pressens Faglige Utvalg (PFU). Plakaten slår bl.a. fast at: "Det er pressens oppgave å beskytte enkeltmennesker og grupper mot overgrep eller forsømmelser fra offentlige myndigheter og institusjoner, private foretak eller andre." Det kan også nevnes at det i 2013 ble gjort en del endringer i plakaten, inkludert en utvidelse av pkt. 4.3. hvor ordet "etnisitet" ble lagt inn i setningen: "Vis respekt for menneskers egenart og identitet, privatliv, etnisitet, nasjonalitet og livssyn." I tillegg ble følgende setning lagt inn i punktet: "Vær varsom ved bruk av begreper som kan virke stigmatiserende."

Spørsmålet om pressens selvjustis i redaksjonelle spørsmål ble sist drøftet på prinsipielt grunnlag av Medieansvarsutvalget, som bl.a. vurderte behovet for særskilte lovregler eller tjenester (offentlige eller i regi av mediene selv) som kan sikre enkeltpersoners personvern i møte med media.⁹

Utvalget konkluderte med at "det presseetiske selvdømmesystemet i Norge i dag fungerer godt, og at det presseetiske apparatet også i fremtiden vil spille en viktig rolle med hensyn til ansvarliggjøring av de journalistiske mediene".

Rom og romanifolket/taterne

- Iverksette effektive tiltak for at personer som tilhører minoritetene rom og romanifolket/taterne og er ofre for den tidligere assimileringspolitikken, skal kunne utøve sine rettigheter; iverksette alle mulige tiltak umiddelbart, deriblant en mer proaktiv holdning, som å bruke offentlige arkiver og annen dokumentasjon for at alle berørte personer skal kunne få identifisert sin kulturelle opprinnelse; lage en nasjonal ordning for tildeling av passende økonomisk erstatning, i tett samarbeid med personene det gjelder;

Offisiell beklagelse og kollektiv oppreisning til norske rom

På Den internasjonale romdagen 8. april 2015, beklaget statsminister Erna Solberg overfor norske rom den rasistiske ekskluderingspolitikken som ble ført i tiårene før og etter andre verdenskrig, og de fatale følgene denne politikken fikk for norske rom under Holocaust.

Bakgrunnen for beklagelsen var rapporten "Å bli dem kvit", skrevet av Senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteter, som ble overlevert myndighetene i februar 2015.¹⁰ Rapporten ble bestilt og finansiert av myndighetene etter initiativ fra norske rom.

⁹ NOU 2011: 12 Ytringsfrihet og ansvar i en ny mediehverdag.

¹⁰ http://www.hlsenteret.no/aktuelt/2015/a_bli_dem_kvit_hl_senteretpdf_lavoppl.pdf

Rapporten dokumenterer blant annet hvordan norske rom i mellomkrigstiden ble fratatt dokumentasjon på statsborgerskap og utvist fra landet. Den såkalte "sigøynerparagrafen" fra 1927 gjorde at norske rom ble nektet innreise til Norge.

Som en følge av denne politikken ble norske rom i det tyskokkuperte Europa deportert til nazistenes konsentrasjonsleire under andre verdenskrig. 66 norske rom ble deportert fra Belgia til Auschwitz-Birkenau. Av disse overlevde bare fire. Også i tiårene etter andre verdenskrig fortsatte norske myndigheter å avvise rom. "Sigøynerparagrafen" ble opphevet først i 1956. Helt frem mot 1970-tallet ble norske rom ikke anerkjent som norske statsborgere av myndighetene.

I forbindelse med beklagelsen ga statsministeren uttrykk for at tiden var høyst moden for et moralsk oppgjør med denne delen av historien, og at staten måtte erkjenne sitt ansvar for de feil som var blitt begått, og den urett som norske rom hadde opplevd. Regjeringen vil gi norske rom en kollektiv oppreisning, som etterspurt av representanter for gruppen. Utformingen av den kollektive oppreisningen skal skje i dialog med norske rom.

Utredning om politikken overfor romanifolket/taterne – kartlegging og forsoning

1. juni 2015 mottok regjeringen den offentlige utredningen "Assimilering og motstand. Norsk politikk overfor taterne/romanifolket fra 1850 til i dag".¹¹ Utredningen ble levert av et utvalg som ble oppnevnt av regjeringen i 2011. Utvalget bestod av ni medlemmer, hvorav to representerte romani-/taterorganisasjonene. I tillegg ble det etablert en ressursgruppe med medlemmer fra blant annet romanifolk/tater-organisasjonene.

Utvalgets hovedoppgave var å kartlegge utviklingen av politikk og tiltak overfor romanifolket/taterne fram til i dag. Det var videre en målsetting at utvalgets arbeid skulle bidra til å skape en felles forståelse av hva som skjedde, og virkningene både for enkeltpersoner og for gruppen. Videre var det et mål at dette arbeidet kunne legge et grunnlag for at forsoningsprosessen mellom romanifolket/taterne og storsamfunnet kunne fortsette i positiv retning.

Utredningen dokumenterer hvordan romanifolket/taterne på 1900-tallet ble utsatt for en diskriminerende assimileringpolitikk fra norske myndigheter. Politikken rettet seg særlig mot tvungen omsorgsovertakelse av barn og tvungen bosetting. I tillegg ble en høy andel kvinner sterilisert. Statens politikk ble hovedsakelig gjennomført av den private organisasjonen Norsk misjon blant hjemløse (Misjonen). Denne politikken har hatt betydelige negative konsekvenser både for enkeltpersoner og for gruppen som helhet: oppbrutte familier, tap av språk og kultur, høy dødelighet og et lavt utdanningsnivå er noe av det som trekkes fram i utredningen. Utredningen peker på at romanifolket/taterne i møte med samfunnet og offentlige instanser blir møtt med fordommer og manglende kunnskap om deres kultur og historie. Ifølge utredningen har mange romanifolk/tatere en sterk mistillit, og i noen tilfeller frykt for, norske myndigheter. Disse forholdene medfører i dag blant annet at romanifolket/taterne har svekket tilgang til offentlige tjenester.

¹¹<https://www.regjeringen.no/contentassets/4298afb537254b48a6d350dba871d4ce/no/pdfs/nou201520150007000dddpdfs.pdf>

Utvalget konkluderer i rapporten med at norske myndigheter ikke i tilstrekkelig grad har fulgt opp anbefalinger fra Den rådgivende komiteen for å sikre romanifolket/taternes rettigheter. Ifølge utvalget gjelder dette blant annet kunnskapsformidling om gruppen, vern mot diskriminering i møte med politi, offentlige etater og på campingplasser, undervisning i politiutdanningen og informasjon om og tilrettelegging for henvendelser til Likestillings- og diskrimineringsombudet.

Utvalget kommer med en rekke anbefalinger blant annet når det gjelder tiltak for å ta et oppgjør med fortiden, tillitsbygging mellom gruppen og myndighetene, tilgang til offentlige tjenester, forebygging av diskriminering, veiledning og informasjon og vurdering av eksisterende erstatnings- og oppreisningsordninger. Relevante departementer vil nå vurdere rapporten og utvalgets anbefalinger nærmere. Rapporten vil også bli sendt på offentlig høring før regjeringen avgjør hvordan rapporten skal følges opp.

Da kommunal- og moderniseringsminister Jan Tore Sanner mottok rapporten, ga han uttrykk for regjeringens sterke beklagelse for de overgrepene som har blitt begått mot romanifolket/taterne og den lidelsen som gruppen og enkeltmennesker har blitt påført. Myndighetene har også ved tidligere anledninger beklaget den politikken som romanifolket/taterne har blitt utsatt for.

Kvensk språk

- Videreføre innsatsen for å revitalisere kvensk språk og gi Kvensk institutt de nødvendige ressursene for å fullføre standardiseringen av kvensk språk innenfor en rimelig tidsramme; samt iverksette ytterligere tiltak for å utvikle kvenskundervisningen for barn under skolepliktig alder.

Revitalisering av kvensk språk

Situasjonen for kvensk som levende bruksspråk i Norge er vanskelig. Foreløpige funn som har kommet fram i det EU-finansierte forskningsprosjektet ELDIA (European Language Diversity for All), bekrefter dette.

Kulturdepartementets hovedbidrag i arbeidet for å revitalisere kvensk språk er driftsfinansieringen av Kainun instituti - Kvensk institutt (Kvensk institutt). Tilskuddet til Kvensk Institutt har hatt følgende utvikling:

2011: 4,823 mill. kroner, 2012: 4,973 mill. kroner, 2013: 5,137 mill. kroner, 2014: 5,317 mill. kroner, 2015: 5,439 mill. kroner.

I statsbudsjettet for 2015 er det opprettet en egen budsjettpost for tilskudd til kvensk språk og kvensk/norskfinsk kultur på 3,6 mill. kroner. Tilskuddene til kvensk har med dette blitt økt med 1 mill. kroner siden 2014. Formålet med tilskuddsordningen er å bidra til revitalisering av kvensk språk og å fremme kvensk/norskfinsk kultur. Et viktig mål er å fremme kvensk språk og identitet hos barn og unge. Tilskudd skal blant annet gå til drift av Storfjord språksenter og Halti kvenkultursenter. Sentrene arrangerer blant annet kurs og aktiviteter for barn, unge og voksne. Målsettingen er å legge til rette for bedre muligheter for bruk av kvensk språk i et kvensk/norskfinsk miljø og at antallet kvenske språkbrukere øker som en følge av språkkursene. Det ble

mottatt totalt 24 søknader på totalt ca. 5 mill. kroner. Det er gitt tilskudd til 14 ulike prosjekter over posten på totalt 3,6 mill. kroner.

Standardiseringen av kvensk

Arbeidet med å standardisere kvensk språk går framover og viktige elementer er nå på plass:

- Kvensk institutt har ferdigstilt arbeidet med en egen rettskriving for kvensk språk i 2014. Den kvenske skriftspråkstandarden tillater regionale variasjoner.
- I desember 2014 ble det publisert en bred kvensk grammatikk basert på rettskrivingen fastlagt av Kvensk språkting (et eget organ for standardiseringsarbeidet). Gjennom grammatikken er det skapt et viktig verktøy i revitaliseringen av kvensk som muntlig og skriftlig språk.
- Videre ble to tidligere ordbøker for kvensk slått sammen til en kvensk-norsk-kvensk nettordbok i 2014.

Kvenskundervisning for barn under skolepliktig alder

Utdanningsdirektoratet skal på oppdrag fra Kunnskapsdepartementet bidra til å oppfylle forpliktelsene i rammekonvensjonen. Direktoratet skal blant annet se på utfordringer og tiltak, herunder muligheten for å sette i gang språkbud/språkreir i barnehagene. I Storfjord kommune jobber de med kvensk språk både i barnehage og skole. Flere barnehager i kommunen har inngått et samarbeidsprosjekt for å sette fokus på morsmål og morsmålets betydning. De ansatte i barnehagene har blant annet fått kurs i å kunne lese og uttale kvenske tekster.

Kvensk institutt har med midler fra Kulturdepartementet satt i gang et prosjekt som skal stimulere til tospråklighet og bruk av kvensk blant kvenske barnehagebarn gjennom såkalte språkreir. Kvensk institutt samarbeider med Norske kveners forbund/Ruijan Kveeniliitto, Universitetet i Tromsø, Porsanger kommune og enkelte barnehager om dette prosjektet. Prosjektet mottok 500 000 kroner i støtte i 2014.

Del III Ytterligere tiltak for å gjennomføre rammekonvensjonen

Ministerkomiteens og Den rådgivende komiteens anbefalinger artikkel for artikkel er gjengitt i tekstbokser nedenfor. Øvrig tekst redegjør for norske myndigheters politikk og tiltak av relevans for den aktuelle artikkelen i rammekonvensjonen.

Artikkel 3

- 1. Enhver person som tilhører en nasjonal minoritet, skal ha rett til fritt å velge å bli behandlet eller ikke å bli behandlet som sådan, og det skal ikke oppstå noen ulempe som følge av dette valg eller av utøvelsen av de rettigheter som er knyttet til dette valg.*
- 2. Personer som tilhører nasjonale minoriteter, kan utøve rettighetene og nyte godt av frihetene som følger av de prinsipper som er nedfelt i denne Rammekonvensjon så vel individuelt som i fellesskap med andre.*

Personlig virkeområde for Rammekonvensjonen

Pkt. 34. Den rådgivende komité oppfordrer myndighetene til å ha en holdning basert på dialog og rett til selvidentifisering overfor personer som tilhører den kvenske minoriteten. Videre er det ønskelig at myndighetene beholder sin fleksible og åpne holdning når det gjelder rammekonvensjonens virkeområde, spesielt overfor innvandrere som nettopp har kommet til Norge, og som ønsker å identifisere seg med etniske grupper som har status som nasjonal minoritet.

Selvidentifisering for kvener/norskfinner

Det har de siste årene vært debatt om bruken av betegnelsen kvener, særlig i Øst-Finnmark. En av organisasjonene med tilknytning til minoriteten har uttrykt ønske om at Kommunal- og moderniseringsdepartementet burde omtale gruppen også som norskfinner. Departementet har hatt en dialog med aktuelle organisasjoner og institusjoner om hvilken eller hvilke betegnelser det er ønskelig at departementet benytter om denne minoritetsgruppen i offisielle dokumenter. Departementet registrerer at det er uenighet blant de kvenske/norskfinske organisasjonene om hvilken benevnelse som er mest hensiktsmessig å benytte, og at enkelte av organisasjonene også uttrykker skepsis mot bruk av en skråstrekkbetegnelse, dvs. "kvener/norskfinner". For å synliggjøre at det er tale om én nasjonal minoritet har departementet siden 2011 likevel funnet det mest hensiktsmessig å benytte betegnelsen "kvener/norskfinner" i offisielle dokumenter. Departementet understreker imidlertid at det ut fra selvidentifikasjonsprinsippet er full frihet for den enkelte til å utforme og uttrykke sin identitet og omtale sin tilhørighet på ulike måter. Departementets valg av betegnelse på gruppen vil heller ikke innebære noen form for pålegg til frie institusjoner (som for eksempel innen akademia, museer og språksentre).

Det vises også til omtale i den første statsrapporten av prinsippet om selvidentifisering.

Rammekonvensjonens virkeområde – tilreisende rom

Prinsippene for rammekonvensjonens personelle virkeområde er blitt behørig omtalt i tidligere rapporter. I de senere år har det i media ved enkelte anledninger blitt stilt spørsmål om hvorvidt reglene i rammekonvensjonen gjelder for tilreisende rom. Det kan derfor være nyttig å klargjøre rammekonvensjonens virkeområde i så henseende.

Ved ratifiseringen av rammekonvensjonen fastla Norge hvilke nasjonale minoriteter i Norge som ville være omfattet av bestemmelsene i konvensjonen. En gruppe rom som har bodd i Oslo-området siden 1960-tallet, og som har slektsmessig tilknytning til Norge lenger tilbake i tid, ble anerkjent som nasjonal minoritet. Det ble ikke satt krav om at hver enkelt person i gruppen skulle ha norsk statsborgerskap. Det vesentlige var faktisk tilhold i Norge over lang tid. Det ble også åpnet for at enkeltpersoner som er rekruttert inn i gruppen fra andre land, for eksempel gjennom ekteskap, kan omfattes av tiltak som er rettet inn mot hele gruppen, som språkopplæringstiltak.

Rom som bor kortvarig i Norge i medhold av EØS-avtalen, hører ikke til den romgruppen som er anerkjent som nasjonal minoritet i Norge. De er dermed heller ikke omfattet av det særskilte vernet som følger av bestemmelsene i rammekonvensjonen. Det foreligger ikke en slik langvarig tilknytning til staten Norge at anerkjennelse som

nasjonal minoritet blir vurdert som aktuelt. De personene det gjelder, er altså å regne som EØS-borgere på korttidsopphold i Norge.

Innsamling av etnisk data

Pkt. 38. Den rådgivende komité ber myndighetene om å finne måter å samle inn mer pålitelige opplysninger om situasjonen til nasjonale minoriteter på, i tett samarbeid med personene det gjelder, og helt i samsvar med internasjonale retningslinjer for data- og personvern.

Forskning om nasjonale minoriteter reiser forskningsetiske problemstillinger. Tidligere tiders forskning, og bruk av denne forskningen på enkelte av de nasjonale minoritetene, gjør det forståelig at mange innenfor minoritetene uttrykker betydelig skepsis mot ytterligere forskning.

Som vist til i tidligere rapporter, føres i dag ikke registre på grunnlag av etnisitet ut over fødeland og statsborgerskap. Et unntak er Sametingets valgmannstall hvor registrering er frivillig. Samisk statistikk blir imidlertid utarbeidet på grunnlag av en geografisk avgrensning.

Det vises for øvrig til omtale under Del II om rapporter om tidligere tiders politikk, og følgene av den, overfor henholdsvis rom og romanifolk/tatere. Videre vises det til omtale under artikkel 4 om oppfølgingen av evalueringen av Handlingsplanen for å bedre levevilkårene for rom i Oslo og rapporten "Diskriminering av samer, nasjonale minoriteter og innvandrere i Norge".

Artikkel 4

1. *Partene forplikter seg til å garantere for personer som tilhører nasjonale minoriteter retten til likhet for loven og til lik beskyttelse av loven. I denne forbindelse skal enhver diskriminering basert på tilhørighet til en nasjonal minoritet være forbudt.*
2. *Partene forplikter seg til der det er nødvendig å treffe egnede tiltak for å fremme full og effektiv likestilling mellom personer som tilhører en nasjonal minoritet og dem som tilhører majoriteten, på alle områder av det økonomiske, sosiale, politiske og kulturelle liv. I denne forbindelse skal de ta behørig hensyn til de særegne forhold som gjelder for de personer som tilhører nasjonale minoriteter.*
3. *De tiltak som treffes i samsvar med paragraf 2, skal ikke betraktes som diskriminerende handlinger.*

Rettslige og institusjonelle rammer for bekjempelse av diskriminering

Anbefalinger fra Ministerkomiteen:

- Gjennomfør tiltak for å øke allmennhetens kjennskap til arbeidet til Likestillings- og diskrimineringsombudet;
- Gi ombudet de ekstra ressursene som ombudet trenger for å utføre oppgavene sine effektivt;

Øvrige anbefalinger fra Den rådgivende komiteen:

Pkt 46. [...] Det bør også iverksettes ytterligere tiltak for å støtte personer som tilhører nasjonale minoriteter, og som ønsker juridisk bistand for å utøve sine rettigheter i diskrimineringsaker.

Pkt. 47. Den rådgivende komité oppfordrer også myndighetene til å lytte til ombudets ønske om et utvidet mandat for å kunne tilby juridisk bistand til personer som mener de er ofre for diskriminering.

Likestillings- og diskrimineringsombudet

Det vises til omtalen av Likestillings- og diskrimineringsombudets arbeid i Norges tredje periodiske rapport.

Likestillings- og diskrimineringsombudet mottar relativt få klage- og veiledningssaker fra personer som tilhører nasjonale minoriteter. En oversikt over saker fra samer og personer tilhørende nasjonale minoriteter i årene 2006–2013 følger nedenfor.

	2006–2009	2010–2013	Total
Klagesaker	14	25	39
Samer	8	2	10
Romanifolk/tatere	2	4	6
Rom	3	18	21
Jøder	1	1	2
Veiledningssaker	38	47	85
Samer	17	22	39
Romanifolk/tatere	8	1	9
Rom	9	21	30
Kvener	1	2	3
Skogfinner	1	0	1
Jøder	2	2	4
Annet	21	30	51
Samer	14	16	30
Romanifolk/tatere	5	3	8
Rom	2	11	13
Jøder	1	1	2
Total	73	102	175

Ombudets saksbehandlingssystem gir begrenset adgang til å differensiere henvendelser på grunnlag av etnisitet. Oversikten kan derfor ikke anses som en uttømmende oversikt over henvendelser fra nasjonale minoriteter til ombudet.

Diskrimineringsloven om etnisitet

Lov om forbud mot diskriminering på grunn av etnisitet, religion og livssyn (diskrimineringsloven om etnisitet) trådte i kraft 1. januar 2014. Loven er et ledd i harmoniseringen av regelverket mot diskriminering. Loven innebærer i hovedtrekk en videreføring av tidligere regelverk og håndhevingsmekanismer for beskyttelse mot

diskriminering på grunnlag av nasjonal opprinnelse, avstamning, hudfarge, språk, religion og livssyn. Det vises til Norges tredje statsrapport om gjennomføring av rammekonvensjonen og omtale der av den tidligere diskrimineringsloven mv.

Handlingsplan for å fremme likestilling og hindre etnisk diskriminering 2009–2012

I 2009 la den daværende regjeringen fram Handlingsplan for å fremme likestilling og hindre etnisk diskriminering 2009–2012, se omtale i Norges tredje rapportering om gjennomføringen av rammekonvensjonen. Planen ble forlenget ut 2013 og ble i samme år evaluert av Norsk institutt for by- og regionforskning.

Styrket institusjonelt rammeverk mot diskriminering

Barne-, familie- og ungdomsdepartementet (Bufdir) fikk i 2014 direktoratsoppgaver knyttet til arbeidet med å motvirke etnisk diskriminering fra 2015. Bufdir skal bruke de virkemidler virksomheten har tilgjengelig for å hindre diskriminering og bidra til likestilling når det gjelder kjønn, nedsatt funksjonsevne, seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk, etnisitet og livssyn.

Kompetansebygging

I 2014 startet Barne-, likestillings og inkluderingsdepartementet, i samarbeid med andre departementer og underliggende virksomheter, et arbeid med å samle ny kunnskap og tilrådinger om etnisk diskriminering. Dette arbeidet vil fra 2015 danne grunnlag for en målrettet og systematisk innsats mot etnisk diskriminering. Arbeidet har blant annet resultert i rapporten "Diskriminering av samer, nasjonale minoriteter og innvandrere i Norge", skrevet av Institutt for samfunnsforskning.¹² Rapporten går gjennom eksisterende forskning om diskriminering av de nevnte gruppene. Rapporten viser at det er relativt få studier av diskriminering av nasjonale minoriteter. Det finnes likevel noe forskningsbasert dokumentasjon av diskriminering mot jøder, rom og romanifolk/tatere.

Retts hjelp

Det er gjort generelle endringer i retts hjelps regelverket etter at retts hjelploven ble omtalt i Norges første rapportering i punkt 2.3.4. Endringene omfatter blant annet nye inntektsgrenser for å få innvilget retts hjelp. Gjeldende inntektsgrenser per juni 2015 er 246 000 kroner for enslige og 369 000 kroner for ektefeller og andre som lever sammen med felles økonomi. Vilkår knyttet til formue er uendret. Også vilkåret for å få dispensasjon dersom grensene er overskredet, er endret siden den første rapporteringen. Vilkåret for å få innvilget retts hjelp i en slik situasjon, er at utgiftene til juridisk bistand blir betydelige i forhold til søkerens økonomiske situasjon.

Retts hjelp forutsetter i utgangspunktet at saken omfattes av lovens opplistede sakstyper. Saker om diskriminering er ikke en egen sakstype etter retts hjelplovens system. Loven omfatter imidlertid sakstyper der diskriminering kan være et element, for eksempel saker med påstand om usaklig oppsigelse fra bolig eller arbeid. I saker som ikke omfattes av lovens opplistede sakstyper, kan det unntaksvis innvilges retts hjelp når de økonomiske vilkårene er oppfylt og saken objektivt sett berører søker i særlig sterk grad. Ved vurderingen skal det legges vekt på om saken har likhetstrekk med sakstypene som omfattes av loven. Dersom utgiftene til juridisk bistand blir

¹² Rapporten er tilgjengelig på nettsiden til Institutt for samfunnsforskning, www.samfunnsforskning.no.

betydelige i forhold til søkerens økonomiske situasjon, kan det også i slike saker innvilges rettshjelp selv om de økonomiske vilkårene ikke er oppfylt.

Rom og romanifolket/taterne

Anbefalinger fra Ministerkomiteen:

- Iverksett resolutte tiltak for å forbedre situasjonen til personer som tilhører minoritetene rom og romanifolket/taterne, på reisene deres;
- Sørg for at det tas sterk avstand fra alle former for diskriminering mot personer som tilhører minoritetene rom og romanifolket/taterne når det gjelder tjenestetilbud, og spesielt at rom og romanifolket/taterne ikke nektes adgang til campingplasser uten gyldig grunn. Diskriminerende holdninger fra politiets side skal også sanksjoneres effektivt og behørig;

Øvrig anbefaling fra Den rådgivende komiteen:

Pkt. 53. Myndighetene bør påse at politikk og programmer som tar sikte på å forbedre situasjonen til rom og romanifolket/taterne gjennomføres effektivt i tett samarbeid med personene som berøres.

Tilgang til campingplasser

Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO) har ved flere anledninger mottatt klager fra rom og romanifolk/tatere som har blitt nektet adgang til eller blitt bortvist fra campingplasser. På bakgrunn av en konkret henvendelse utarbeidet ombudet et informasjonsskriv sommeren 2013 som gjør rede for relevant lovverk og kontaktdetaljer til LDO. Skrivet ble sendt til organisasjoner for rom og romanifolket/taterne samt Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO) Reiseliv. Skrivet deles også ut til dem som tar kontakt med LDO.

Politiet

I saker der publikum mener politiet opptrer kritikkverdig, skal klagen sendes politimesteren i det aktuelle politidistriktet. Dersom man er uenig i politimesterens avgjørelse, eller på annen måte er uenig i håndteringen av saker, kan man påklage avgjørelsen til Politidirektoratet. Saker som gjelder spørsmålet om en ansatt har begått en straffbar handling i tjenesten, behandles av Spesialenheten for politisaker. Anmeldelsen kan sendes til Spesialenheten eller til politiet der man bor eller oppholder seg. Politiet skal umiddelbart sende saken over til Spesialenheten. Spesialenheten for politisaker mottar i svært liten grad anmeldelser om diskriminering.

Handlingsplanen for å bedre levekårene for rom i Oslo

Handlingsplan for å bedre levekårene for norske rom i Oslo ble lagt fram i 2009, som rapportert i Norges tredje statsrapport.

Handlingsplanen skisserte tiltak blant annet for å utvikle en voksenopplæringen for rom, etablere en veiledningstjeneste, etablere et samråd mellom rom og myndighetene, styrke organisasjonsutviklingen og styrke kunnskapen i majoritetssamfunnet og offentlige virksomheter om rom.

I 2014 ble handlingsplanen evaluert av forskningsinstituttet FAFO på oppdrag fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Evalueringsrapporten ble overrakt Kommunal- og moderniseringsministeren i desember 2014. Evalueringen viste blant annet at det har vært utfordrende å gjennomføre planen, men også at noen av tiltakene har hatt positive effekter. Departementet arbeider nå med oppfølging av rapporten.

Rom selv har i møter med departementet gitt uttrykk for at de opplever diskriminering i tilgang til bolig, jobb og utdanning. Flere er også bekymret for antallet barn av rom som er i barnevernets omsorg, og disse barnas mulighet til å bevare sin kultur og sitt språk. Europarådets menneskerettighetskommissær har blant annet tatt opp tilsvarende utfordringer i sin rapport om Norge av 2015.¹³

Artikkel 5

1. *Partene forplikter seg til å fremme de forutsetninger som er nødvendige for at personer som tilhører nasjonale minoriteter, kan bevare og utvikle sin kultur, samt bevare de grunnleggende bestanddelene av sin identitet, det vil si deres religion, språk, tradisjoner og kulturarv.*
2. *Uten at tiltak truffet i henhold til deres generelle integrasjonspolitik derved berøres, skal Partene avstå fra politikk eller praksis som tar sikte på å assimilere personer som tilhører nasjonale minoriteter mot deres vilje, og beskytte disse personene mot enhver handling som tar sikte på slik assimilasjon.*

Økonomisk støtte til nasjonale minoriteters kultur

Pkt. 63. Den rådgivende komité ber myndighetene iverksette nødvendige tiltak for effektivt å støtte minoritetskulturene, og spesielt minoritetsspråkene.

Pkt. 64. Den rådgivende komité ber myndighetene være mer oppmerksomme på de behovene personer som tilhører nasjonale minoriteter selv uttrykker, slik at det ikke bare er det historiske bildet som vernes, men også aspekter ved den identiteten de har i dag, deriblant kulturen og språket, i nært samarbeid med personene det gjelder.

Støtte til prosjekter av relevans for nasjonale minoriteters språk og kultur

Se Vedlegg 2 for oversikt over støtte fra henholdsvis Kommunal- og moderniseringsdepartementet og Norsk kulturråd til ulike prosjekter med relevans for de nasjonale minoritetenes språk og kultur.

Romanifolkets/taternes kulturfond

Stiftelsen som administrerer Romanifolkets/taternes kulturfond, kom i ordinær drift i 2008. Styret til Stiftelsen romanifolkets/taternes kulturfond velges årlig og består av medlemmer fra romanifolkets/taternes organisasjoner som oppfyller visse kriterier knyttet til formål, organisering og antall medlemmer. I tillegg oppnevner Kommunal- og moderniseringsdepartementet ett styremedlem og ett varamedlem til styret.

Fondet var opprinnelig på 75 mill. kroner. Avkastningen fram til 2013 utgjorde 3,55 mill. kroner årlig. Fra og med 2014 ble fondet og avkastningsmodellen erstattet med

¹³ Rapporten er tilgjengelig på Europarådets nettsider, www.coe.int.

ordinære årlige tilskuddsbevilgninger. Samtidig har de årlige bevilgningene økt. I 2014 ble det bevilget 5 mill. kroner. I 2015 ble bevilgningen økt til 5,2 mill. kroner.

Tilskuddet skal forvaltes på en slik måte at det bidrar til tiltak og aktiviteter som fremmer bevaring og utvikling av romanifolkets/taternes kultur, språk og historie. Styret i stiftelsen har i 2013 og 2014 gjennomgått vedtektene for stiftelsen, blant annet for å redusere de administrative utgiftene.

Romanifolket/taternes senter

Stiftelsen romanifolket/taternes kulturfond opprettet i 2014 et eget kompetansesenter for romanifolket/taterne. Senteret skal etter planen arbeide med bl.a. språk, historie og kultur, skolesaker og fagutdanning samt håndverkstradisjon. Videre skal senteret bistå med veiledning om minoriteters rettigheter, økonomiske forhold, prosjektutvikling, næringsutvikling samt generelle diskrimineringsutfordringer.

Romaniavdelingen ved Glomdalsmuseet

Romaniavdelingen ved Glomdalsmuseet er fra 2010 organisatorisk en del av Anno museum (tidligere Hedmark fylkesmuseum). Som omtalt i forrige statsrapport, uttrykte interesseorganisasjonene for romanifolket/taterne bekymring i forbindelse med planene om sammenslåing av museene i Hedmark. På denne bakgrunn la Kulturdepartementet til grunn at romanifolket/taterne skulle sikres effektiv deltagelse ved sammenslåing av museene. Det er satt som en forutsetning for statstilskudd til Anno museum at det settes av tilstrekkelige midler til formidling av romanifolkets/taternes kultur og historie på et museumsfaglig godt nivå.

Norvegiska Romá – utstilling om rom på Interkulturelt Museum

Interkulturelt museum (Oslo museum) har fått støtte fra blant andre Norsk kulturråd til å lage en utstilling om norske rom. Utstillingen viser bruddstykker fra norske roms historie, kultur, tradisjon og liv i Norge. Utstillingen bygger på et flerårig innsamlings- og dokumentasjonsprosjekt som museet har gjennomført siden 2010, i samarbeid med det norske rommiljøet. Kommunal- og moderniseringsdepartementet har i 2015 gitt midler til at museet kan ansette fire representanter fra norske rom som formidlere i utstillingsperioden. Målet er å gi rom selv mulighet til å presentere sin egen historie og kultur til publikum.

Norsk Skogfinsk Museum

Norsk Skogfinsk Museum fikk fast tilskudd over statsbudsjettet fra 2007 med 1 mill. kroner. Tilskuddet har utviklet seg slik de siste fem årene: 2010: 2,393 mill. kroner, 2011: 2,467 mill. kroner, 2012: 2,543 mill. kroner, 2013: 2,627 mill. kroner, 2014: 2,719 mill. kroner.

I 2013 ble det bevilget et særskilt statlig tilskudd på 2 mill. kroner til Norsk Skogfinsk Museum i tillegg til ordinær driftsstøtte for 2013. Midlene ble bevilget til utredning av spørsmålet om den videre utviklingen av de skogfinske museumsoppgavene, herunder etablering av et nytt skogfinsk museumsbygg i tilknytning til Finnetunet på Svullrya. Det er lagt til grunn at utredningen skal vurdere museets grunnlag, behov og faglige utvikling, og se på mulige synergier opp mot Anno museum (tidligere Hedmark fylkesmuseum).

Jødisk museum i Oslo

Jødisk museum i Oslo fikk fast tilskudd over statsbudsjettet fra 2007 med 1,430 mill. kroner. Tilskuddet har utviklet seg slik i perioden 2010–2014: 2010: 2,416 mill. kroner, 2011: 2,491 mill. kroner, 2012: 2,568 mill. kroner, 2013: 2,888 mill. kroner, 2014: 2,989 mill. kroner.

Kulturdepartementet har videre støttet utvidelsen av lokalene for museet med til sammen 7,85 mill. kroner. Prosjektet har gitt bedre fysiske rammebetingelser for formidlingen av jødisk kultur og historie, blant annet lokaler for utstillinger og dokumentasjon. Den nye utstillingen om det jødiske året ble åpnet i mai 2010. Kulturdepartementet og Kommunal- og moderniseringsdepartementet har også gitt støtte til jiddisch-kurs ved Jødisk museum.

Mangfold i museene

Nasjonalt nettverk for minoriteter og kulturelt mangfold (mangfoldsnettverket) gjennomførte i perioden 2009–2012 prosjektet Mangfold i museene, et rekrutteringsprosjekt for personer med minoritetsbakgrunn. Hensikten var å øke minoritetenes kjennskap til og kompetanse om variert museumsarbeid, og ideen om at museene styrkes når minoritetene deltar. Gjennom prosjektet ønsket nettverket å bidra til at flere stemmer ble inkludert i museene, og å skape en mer nyansert dialog rundt forståelsen av hva norsk kultur er, og hvilken rolle museene kan ha i et komplekst og flerkulturelt samfunn.

Prosjektet ble gjennomført som tre ettårige delprosjekter. Hvert delprosjekt var delt i to deler: en opplæringsperiode med variert museumsarbeid, og en teoridel. Opplæringsperioden varte fra tre måneder med full arbeidstid til seks måneder med halv arbeidstid. Deltakerne fikk et lite honorar samt dekket alle utgifter i forbindelse med prosjektet. Museene inngikk avtaler med rekruttene om å legge til rette for interessante og varierte arbeidsoppgaver, og å tilby mentorer som skulle veilede rekruttene i praksisperioden.

19 rekrutter og elleve museer deltok i prosjektet. I perioden 2011–2014 deltok to rekrutter fra nasjonale minoriteter.

Kulturrådets aspirantordning

Kulturrådet fikk ansvar for å opprette en aspirantordning i 2012. Målet med ordningen er å bidra til at kulturinstitusjonene speiler mangfoldet i befolkningen ved i større grad å rekruttere kandidater med variert kulturell og sosial bakgrunn. En mer mangfoldig personalprofil vil bidra til å fremme nye impulser og stimulere til nytenking og utvikling i alle deler av kultursektoren. Ordningen er etablert med et begrenset antall aspiranter og skal ta sikte på «gradvis utvikling på bakgrunn av erfaring». Målgruppa er nyutdannede kunstnere, kulturarbeidere med kunstfaglig grunnutdanning eller personer med tilsvarende kompetanse. Om kvalifikasjonene er like, prioriteres personer med minoritetsbakgrunn.

Norsk Skogfinsk Museum fikk et aspirantstipend i 2014.

Tilskudd til språkopplæring for kvener/norskfinner

Kulturdepartementet har de siste årene finansiert et prosjekt i regi av Kvenlandsforbundet hvor formålet var å legge til rette for språkopplæring og nettverksbygging mellom kvener/norskfinner. Prosjektet er også omtalt i forrige

rapport. Prosjektets sluttrapport forelå i april 2014. Språkrådet er bedt om å vurdere hvordan rapporten mest hensiktsmessig kan følges opp.

Språkrådet

Språkrådet er statens fagorgan i språkspørsmål. Kulturdepartementet ga i 2011 Språkrådet et utvidet arbeids- og ansvarsområde for å styrke arbeidet med minoritetsspråklige spørsmål. I vedtektene er det fastsatt at Språkrådet skal ta hensyn til den totale språksituasjonen i landet, slik denne kommer til uttrykk gjennom de språklige interessene til personer med samisk eller minoritetsspråklig bakgrunn eller tilknytning.

Språkrådets utvidede arbeids- og ansvarsområde omfatter først og fremst kvensk, romani og romanes, som er vernet under Europarådets pakt for regions- eller minoritetsspråk (minoritetsspråkpakten). Minoritetsspråkene er svært ulikt stilt når det gjelder status, korpus og språklig infrastruktur. Språkene er også ulike med hensyn til opplæringsmuligheter og språkbruketrettigheter.

Språkrådets arbeid har i første omgang vært konsentrert om kvensk. I 2013 tilsatte Språkrådet en egen rådgiver for minoritetsspråklige spørsmål, og Språkrådet har bygget opp en rådgivningstjeneste på feltet. En hovedoppgave for Språkrådet er å bidra til å øke bruken av de nasjonale minoritetsspråkene og styrke deres status. Det er en viktig oppgave å informere og gi råd om minoritetsspråkene og arbeide for mer kompetanse og forskning på feltet. Språkrådet arbeider også for å synliggjøre minoritetsspråkene i det offentlige rom. Språkrådets arbeid skjer i tett kontakt med de ulike språkenes brukerorganisasjoner.

Språkåret 2013 og minoritetsspråkdagen

Året 2013 var nasjonalt språkår i Norge, organisert som et eget prosjekt i regi av Nynorsk kultursentrum. Gjennom utviklingstilskudd og grunnfinansiering ga Kulturdepartementet i årene 2010–2013 et samlet tilskudd direkte til Språkåret på nærmere 7,8 mill. kroner, i tillegg til at Nynorsk kultursentrums ordinære budsjett ble styrket. Målet var å skape en inkluderende og samlende markering av det språklige mangfoldet i Norge og dermed sterkere aksept for verdien av slikt mangfold.

En rekke aktører deltok med egne tiltak året igjennom. I samarbeid med Språkrådet arrangert en egen minoritetsspråkdag som skulle legge til rette for samarbeid og erfaringsutveksling mellom de nasjonale minoritetsmiljøene og støtte språkarbeid hos de enkelte minoritetsspråkgruppene. Flere organisasjoner med tilknytning til både kvensk og romani var representert. Behovet for et slikt kontaktforum ble stadfestet, og minoritetsspråkdagen er nå en årlig begivenhet i regi av Språkrådet. Språkrådet markerte ellers året ved å arrangere, initiere og samarbeide om en rekke konferanser, seminarer, foredrag og utstillinger over hele landet og ved å formidle informasjonsmateriell av ulikt slag.

Artikkel 6

- 1. Partene skal fremme en ånd av toleranse og tverrkulturell dialog og treffe effektive tiltak for å fremme gjensidig respekt og forståelse og samarbeid mellom alle personer som bor på deres territorium, uansett disse personers etniske, kulturelle, språklige eller religiøse identitet, særlig på områdene utdanning, kultur og media.*

2. *Partene forplikter seg til å treffe egnede tiltak for å beskytte personer som kan utsettes for diskriminerende, fiendtlige eller voldelige handlinger, eller trusler om dette, som følge av deres etniske, kulturelle, språklige eller religiøse identitet.*

Bekjempe intoleranse

Anbefaling fra Ministerkomiteen:

- Understrek særpreget i den tradisjonelle livsstilen til rom og romanifolket/taterne i forbindelse med politiutdanningen, og fremhev den som en viktig del av deres kulturelle identitet, og bidra til at personer med bakgrunn fra disse minoritetene rekrutteres til politiet;

Øvrig anbefaling fra Den rådgivende komiteen:

Pkt. 76. Den rådgivende komité oppfordrer myndighetene på det sterkeste til å sørge for sikkerheten til alle personer som tilhører nasjonale minoriteter, spesielt på og rundt deres religiøse samlingssteder, i samarbeid med representantene for disse gruppene.

Politiutdanningen

Politiet arbeider og virker i et mangfoldig samfunn. Det er et sentralt læringsprinsipp i politiets grunnutdanning ved Politihøgskolen. Politiet skal møte ulike grupper i samfunnet med respekt og toleranse uavhengig av alder, kjønn, kultur, livssyn og virkelighetsoppfatning. Menneskerettighetene skal vektlegges. Politihøgskolen tilbyr også etter- og videreutdanning for ansatte i politi- og lensmannsetatene i kulturforståelse og mangfold samt konflikthåndtering i et flerkulturelt samfunn. Formålet med studietilbudet er å styrke politiets evne til å gi alle borgere tillit til at det er og praktiseres likhet for loven, og at makten som anvendes, er forholdsmessig. Studiet skal bidra til høy bevissthet om egen yrkesutøvelse i et flerkulturelt samfunn.

Sikkerhetstiltak

Det har blitt rettet trusler mot norske jøder, og synagogen i Oslo har tidligere også blitt beskyttet. Det er derfor behov for særlige sikkerhetstiltak for å beskytte norske jøder. Politiet har ansvaret for sikkerheten for norske jøder. Sikkerhetstiltak iverksettes ut fra en vurdering av trusselsituasjonen og i dialog med norske jøder.

Bekjempelse av hatkriminalitet

Riksadvokatens rundskriv nr. 1/2014 om mål og prioriteringer for straffesaksbehandlingen i 2014 viderefører det sentrale målet om en målrettet og effektiv straffesaksbehandling av høy kvalitet som ivaretar rettssikkerhet og menneskerettigheter. Såkalt hatkriminalitet skal vies særskilt oppmerksomhet. Hatkriminalitet omfatter vold og overgrep mot personer på bakgrunn av deres trosbekjennelse, hudfarge, nasjonale eller etniske opprinnelse, seksuelle legning, leveform eller orientering, eller nedsatt funksjonsevne. Slik vold rammer ikke bare det enkelte offer, men skaper redsel og utrygghet hos andre med samme bakgrunn som offeret. Sakene skal derfor håndteres med stort alvor av politiet.

Politiet avgir tertialvis rapportering om anmeldte tilfeller av hatkriminalitet. Det knytter seg noe usikkerhet til registreringen av slik kriminalitet, blant annet på grunn av metodiske utfordringer. Det må også påberegnes mørketall. Mulige forbedringer i forbindelse med registreringen av hatkriminalitet er under utredning. Registrerte anmeldelser av hatkriminalitet har i rapporteringsperioden utviklet seg slik: 2010: 307 anmeldelser, 2011: 218 anmeldelser, 2012: 216 anmeldelser, 2013: 238 anmeldelser.

Det vises videre til regjeringens Handlingsplan mot radikaliserings og voldelig ekstremisme, som kom i 2014. Et av tiltakene er å styrke politiets tilstedeværelse på Internett.¹⁴ Det skal etableres en gruppe som skal styrke politiets forebyggende arbeid mot radikaliserings og voldelig ekstremisme på Internett. Gruppen skal åpent være til stede på nettsteder som kan bidra til å fremme radikaliserings og voldelig ekstremisme, blant annet ved aktivt å delta i diskusjoner. Gruppen skal også bidra med kompetanseheving om forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme på Internett til politiet for øvrig. Videre skal allerede etablerte tipstjenester på Internett videreutvikles med sikte på å bli et bedre virkemiddel også mot radikaliserings og ekstremisme på Internett.

Artikkel 7

Partene skal sikre respekt for den rett enhver person som tilhører en nasjonal minoritet har til fritt til å delta i fredelige forsamlinger, frihet til forening med andre, ytringsfrihet samt tankefrihet, samvittighetsfrihet og religionsfrihet.

Religion, livssyn og etikk (RLE-faget)

Faget Religion, livssyn og etikk (RLE-faget) ble innført i 2008 etter Den europeiske menneskerettighetsdomstolens (EMD) dom om faget Kristendoms-, religions- og livssynskunnskap (KRL-faget) i 2007, som omtalt i Norges tredje rapport. I læreplanens formål for faget står det at religion, livssyn og etikk er et ordinært skolefag som normalt skal samle alle elever. Opplæringsloven legger til grunn at undervisningen skal være objektiv, kritisk og pluralistisk. I undervisningen skal det ikke være forkynnelse eller religionsutøvelse. Likeverdige pedagogiske prinsipper skal legges til grunn slik at alle religioner og livssyn skal behandles på en faglig og sakssvarende måte ut fra sitt særpreg og mangfold. Faget skal gi kjennskap til kristendommen, andre verdensreligioner og livssyn, samt etiske og filosofiske emner. Det skal videre gi kjennskap til den betydning kristendommen har som kulturarv for Norge, og kristendom skal av den grunn ha den kvantitativt største andelen av lærestoffet, noe som dommen i EMD gir rom for. Stortinget vedtok våren 2015 å endre navn på faget til Kristendom, religion, livssyn og etikk (KRLE), og at kristendomskunnskap skal utgjøre om lag halvparten av innholdet i faget. Endringen skal ikke ha noen betydning for selve innholdet i faget.

Artikkel 8

Partene forplikter seg til å anerkjenne at enhver person som tilhører en nasjonal minoritet, har rett til å gi uttrykk for sin religion eller overbevisning og til å opprette religiøse institusjoner, organisasjoner og foreninger.

¹⁴ https://www.regjeringen.no/contentassets/6d84d5d6c6df47b38f5e2b989347fc49/handlingsplan-mot-radikaliserings-og-voldelig-ekstremisme_2014.pdf

Se omtale av sikkerhetstiltak for norske jøder under artikkel 6.

Artikkel 9

1. *Partene forplikter seg til å anerkjenne at retten til ytringsfrihet for enhver person som tilhører en nasjonal minoritet, omfatter frihet til å ha meninger og å motta og meddele opplysninger og idéer på minoritetsspråket, uten inngrep av offentlige myndigheter og uten hensyn til grenser. Partene skal innenfor rammen av sitt rettssystem sikre at personer som tilhører en nasjonal minoritet, ikke blir utsatt for diskriminering i sin adgang til mediene.*
2. *Paragraf 1 skal ikke hindre Parter fra å kreve lisensiering av radio- og fjernsynskringkasting eller kinoforetak, uten diskriminering og basert på objektive kriterier.*
3. *Partene skal ikke hindre personer som tilhører nasjonale minoriteter, i å skape og bruke trykte medier. Innenfor de rettslige rammer for radio- og fjernsynskringkasting, skal de så langt som mulig og under hensyn til bestemmelsene i avsnitt 1, sikre at personer som tilhører nasjonale minoriteter, gis mulighet til å skape og bruke sine egne medier.*
4. *Innenfor rammen av sitt rettssystem skal Partene treffe egnede tiltak for å lette adgang til mediene for personer som tilhører nasjonale minoriteter og for å fremme toleranse og gi mulighet for kulturelt mangfold.*

Adgang til media og tilstedeværelse i media for personer som tilhører nasjonale minoriteter

Anbefaling fra Ministerkomiteen:

- Sørg for at behovene til personer som tilhører den kvenske minoriteten, dekkes behørig gjennom økt offentlig radiokringkasting samtidig som medienes uavhengighet respekteres;

Kvensk i media

NRK sender ukentlige radioprogram på finsk og kvensk språk. Radioprogrammene er på 12 minutter og er også tilgjengelige på Internett.

For øvrig gir Kulturdepartementet og Kommunal- og moderniseringsdepartementet årlig driftsstøtte til den kvenske avisen Ruijan Kaiku. Avisen er en viktig del av infrastrukturen som kan bidra til å opprettholde og oppmuntre til bruk av kvensk språk i Norge.

Medietilbud til nasjonale minoriteter

Norsk rikskringkastings (NRK) innholdsforpliktelser når det gjelder nasjonale minoriteter, er spesifisert i NRK-plakaten § 14 b: ”NRK skal ha programmer for nasjonale og språklige minoriteter”. Videre heter det i § 14 c: ”NRK skal formidle kunnskap om ulike grupper og om mangfoldet i det norske samfunnet. NRK skal skape arenaer for debatt og informasjon om Norge som et flerkulturelt samfunn.”

I Medietilsynets allmennkringkastingsrapporter for perioden 2010–2014 har tilsynet konkludert med at tilbudet til de nasjonale minoritetene er på et lavt nivå. De forutsetter derfor at NRK fortsetter å jobbe aktivt for å styrke dette tilbudet.

Se også Vedlegg 3 om NRKs tilbud til og programmer om nasjonale minoriteter 2010–2014.

Artikkel 10

1. *Partene forplikter seg til å anerkjenne at enhver person som tilhører en nasjonal minoritet, har rett til fritt og uhindret å bruke sitt minoritetsspråk privat og offentlig, i tale og skrift.*
2. *I områder som tradisjonelt eller i betydelig antall er bebodd av personer som tilhører nasjonale minoriteter, skal Partene, dersom disse personene anmoder om det og når en slik anmodning svarer til et reelt behov, søke så langt som mulig å legge forholdene til rette for bruk av minoritetsspråket i samkvem mellom disse personene og forvaltningsmyndighetene.*
3. *Partene forplikter seg til å garantere retten for enhver person som tilhører en nasjonal minoritet til straks å bli underrettet på et språk vedkommende forstår, om grunnene til at vedkommende er pågrepet og om innholdet i og grunnen til en eventuell siktelse mot ham eller henne, og til å forsvare seg på dette språket, om nødvendig med vederlagsfri bistand av en tolk.*

Bruk av minoritetsspråk ved kontakt med forvaltningsmyndigheter

Pkt. 91. Den rådgivende komité anmoder myndighetene om å fremme bruken av kvensk i offentlige anliggender, i nært samråd med representanter for den kvenske minoriteten.

Språkrådets rådgivningstjeneste

Etableringen av en egen rådgivningstjeneste for minoritetsspråk i Språkrådet er et viktig tiltak i den samlede innsatsen for å styrke det kvenske språkets status og bruk i Norge. Som det framgår av nærmere omtale under punktet om Språkrådet ovenfor, har arbeidet med kvensk vært det høyest prioriterte arbeidsområdet etter at tjenesten kom i gang på nyåret 2013. Språkrådet samarbeider med minoritetene i sitt arbeid for å styrke minoritetsspråkene.

Tolking i offentlig sektor

Regjeringen mottok i september 2014 en offentlig utredning om tolking i offentlig sektor. I utredningen blir det foreslått en rekke tiltak for å øke kvaliteten på og tilgangen til tolketjenester i offentlig sektor. Utredningen diskuterer også behovet for tolking på språkene til de nasjonale minoritetene, inkludert kvensk. Utredningen har vært på høring våren 2015.

Artikkel 11

1. *Partene forplikter seg til å anerkjenne at enhver person som tilhører en nasjonal minoritet, har rett til å bruke sitt etternavn (patronymikon) og fornavn på minoritetsspråket, samt rett til offisiell anerkjennelse av dem, på en måte som er fastsatt i deres rettssystem.*
2. *Partene forplikter seg til å anerkjenne at enhver person som tilhører en nasjonal minoritet, har rett til å fremvise skilt, inskripsjoner og annen informasjon av privat art som er synlig for allmennheten, på sitt minoritetsspråk.*

3. *I områder som tradisjonelt er bebodd av et betydelig antall personer som tilhører en nasjonal minoritet, skal Partene innenfor rammen av sitt rettssystem, herunder avtaler med andre stater der det er aktuelt, og under hensyn til sine særegne forhold, søke å fremvise tradisjonelle stedsnavn, gatenavn og andre topografiske angivelser beregnet på allmennheten, også på minoritetsspråket når det er tilstrekkelig etterspørsel etter slike angivelser.*

Bruk av minoritetsspråk i etternavn og stedsnavn

Pkt. 95. Den rådgivende komité oppfordrer regjeringen til å sørge for at lokale myndigheter i hele Norge anvender navneloven korrekt overfor personer som tilhører nasjonale minoriteter, i samsvar med prinsippene i rammekonvensjonen.

Pkt. 99. Den rådgivende komité oppfordrer myndighetene på det sterkeste til å iverksette mer proaktive tiltak for å sikre at bestemmelsene i artikkel 11.3 i rammekonvensjonen gjennomføres effektivt på regionalt og lokalt nivå.

Det vises til Norges sjette statsrapport om gjennomføringen av minoritetsspråkpakten, se særlig omtale av stadnamnlova under Del II artikkel 7.

Artikkel 12

1. *Partene skal, der det er aktuelt, treffe tiltak på utdannings- og forskningsområdet for å fremme kunnskap om så vel sine nasjonale minoriteters som majoritetens kultur, historie, språk og religion.*
2. *I denne forbindelse, skal Partene blant annet sørge for tilfredsstillende muligheter for læreropplæring og tilgang til lærebøker, samt lette kontakten mellom elever og lærere fra ulike samfunn.*
3. *Partene forplikter seg til å fremme like muligheter for tilgang til utdanning på alle nivåer for personer som tilhører nasjonale minoriteter.*

Utdannings situasjonen for barn av rom og romanifolk/tatere

Anbefaling fra Ministerkomiteen:

- Finn løsninger som er tilpasset den bestemte livsstilen til rom og romanifolket/taterne for å gi dem lik tilgang til god undervisning samtidig som de kan ivareta sin egen kultur, ved å innføre tilpassede undervisningsordninger, deriblant fjernundervisning.

Øvrig anbefaling fra Den rådgivende komiteen:

Pkt. 104. Den rådgivende komité ber myndighetene om fortsatt å styrke tiltakene som er truffet for å løse problemene som barn av rom og romanifolket/taterne møter på i skolesystemet, innenfor rammen av en løpende dialog med representanter fra disse minoritetene.

Tilrettelegging av undervisning for rom

Det har i mange år vært en utfordring å legge til rette for undervisning i skolen for barn av rom.

Oslo kommune har de siste årene mottatt statlige midler til et losprosjekt som en del av oppfølgingen av tiltak i Handlingsplan for rom i Oslo kommune. Evalueringen av handlingsplanen viser at ordningen med los som bindeledd mellom skole og foreldre har fungert godt. Losen har vært en viktig ressurs for å følge opp skolegangen sammen med barna og foreldrene. Romlosene har styrket forståelsen for, og tilliten til, skolen blant romforeldrene. Losene har videre bidratt til å redusere fraværet og til å øke læringsutbyttet for mange rombarn.

Oslo kommune benytter også andre midler til å stimulere og utvikle tiltak ved skolestart og for å motivere barna til å være på skolen.

For å legge til rette for skrive- og lesetrening for rom, har Oslo kommune de siste årene mottatt statlige midler til barnepassordning i forbindelse med voksenopplæring. Rom selv var positive til et slikt barnepasstilbud. Barnepasstilbudet hadde imidlertid forbedringspotensiale med tanke på blant annet lokaler og barnehagepedagogisk kompetanse. De siste årene har det vært få elever til stede på voksenopplæringen, og tilbudet om barnepass er foreløpig innstilt.

Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO) fullførte i 2014 et prosjekt om skolegang for rom, der målet var å skape dialog mellom lærere, rektorer og skolemyndigheter.

Kunnskap om og tilrettelegging av undervisning for romanifolket/taterne

I perioden 2010–2014 har det vært arbeidet med prosjektet Taterkultur i barnehage og skole. Dette er en videreføring av prosjektet Taterfolket – fra barn til voksen 2004 – 2009 og bygger på erfaringene herfra. Prosjektet har vært koordinert av Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring (NAFO) og ledet av Dronning Maud Minnes Høgskole i nært samarbeid med Taternes landsforening. Formålet med prosjektet har vært å gjøre romani-/taterkulturen kjent for barn, elever, barnehagepersonale og lærere, og å bidra til inkludering av barn med bakgrunn fra romanifolket/taterne og deres familier i barnehage og skole. Prosjektet har innledet et samarbeid med Glomdalsmuseet om bruk av drama som formidlingsform for skolegrupper.

Erfaringer fra prosjektet Taterfolket – fra barn til voksen og nåværende prosjekt, Taterkultur i barnehage og skole, viser at det er stor mangel på kunnskap blant barnehageansatte og lærere om romanifolket/taternes kultur og historie. Det har derfor hatt stor verdi å spre kunnskap på ulike måter. Dette har vært gjort gjennom direkte arbeid med barnehager og skoler, nasjonale og regionale nettverk og nettbasert informasjon. Samarbeidet med Taternes landsforening har vært avgjørende for å kunne spre kunnskapen på en god måte. Taternes landsforening har også bidratt til å involvere foreldre av romanifolket/taterne i barnehager og skoler. Det vil framover være behov for å spre erfaringene som er gjort. Særlig er det viktig å ha godt samarbeid med organisasjonene og å vurdere museenes rolle i å tilrettelegge for informasjonsspredning blant barnehagepersonale og lærere.

I tillegg til ovennevnte prosjekter, har NAFO hatt et samarbeid med Høgskolen i Sør-Trøndelag (2010–2012) om å slutføre den delen av det tidligere prosjektet som handlet om tilrettelegging for opplæringen og bruk av IKT i familienes reiseperioder. Spredning av erfaringer til ansatte i barnehager og skoler har vært en sentral del av

prosjektet. Erfaringsdelingen har delvis foregått via nett. Det er opprettet en ny nettside i et samarbeid mellom Taternes Landsforening, Høgskolen i Sør-Trøndelag, Dronning Mauds Minne Høgskole og NAFO.¹⁵ Dronning Mauds Minne Høgskole har laget veiledere på nett for arbeid med romanifolkets/tateres kultur i barnehagen og på skolen. Erfaringene fra tidligere og nåværende prosjekt spres også gjennom NAFOs nettverk, nasjonalt og regionalt.

Forskning om romani-/taterspråk

Norges forskningsråd blir tildelt en årlig bevilgning på 1,5 mill. kroner til forskning om nasjonale minoriteter. Midlene finansierer et doktorgradsprosjekt om romani-/taterspråk ved Institutt for lingvistiske og nordiske studier ved Universitetet i Oslo.

Kunnskap om nasjonale minoriteter i barnehager og skole

Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring (NAFO) har på oppdrag fra Utdanningsdirektoratet utarbeidet informasjons- og undervisningsmaterieell om de nasjonale minoritetene for bruk i barnehage og skole. Materiellet viser hvilke rettigheter de nasjonale minoritetene har og gir en innføring i historie, språk og levesett før og nå. Materiellet er utviklet i samarbeid med organisasjonene for de nasjonale minoritetene. Det er lagt ut på nettstedet www.minstemme.no, et nettsted for læring om demokrati og deltakelse. Utdanningsdirektoratet har i tillegg utarbeidet informasjonsmaterieell om de nasjonale minoritetene for bruk i barnehage og skole som er tilgjengelig på direktoratets Internett-side www.udir.no.

Kartlegging av omtale av etniske og religiøse minoriteter i læremidler

I 2014 fikk Utdanningsdirektoratet i oppdrag å kartlegge hvordan læremidlene for ungdomstrinnet og videregående opplæring i religion, livssyn og etikk og i samfunnsfag beskriver etniske og religiøse minoriteter. Det ble lagt særlig vekt på hvordan temaer som antisemittisme, islamofobi, rasisme, ekstremisme og radikaliseringsprosesser er omtalt. Resultatene av kartleggingen forelå i desember 2014.

Oppsummert viste rapporten at det er store forskjeller når det gjelder hvor mye oppmerksomhet som blir viet til ulike minoritetsgrupper i læremidlene. Samene er gjennomgående omtalt, mens nasjonale, etniske og religiøse minoriteter er lite omtalt. Antisemittisme behandles først og fremst i historie- og i religions- og livssynsbøkene. Både rasisme og antisemittisme tematiseres først og fremst som et historisk fenomen i historiebøkene. Et flertall av lærerne som er intervjuet, opplever det som lite aktuelt og relevant å undervise om nasjonale minoriteter. Mange av elevene gir uttrykk for at de ikke har hørt om flere av de nasjonale minoritetsgruppene i Norge.

Artikkel 13

- 1. Innenfor rammen av sitt utdanningssystem skal Partene anerkjenne at personer som tilhører en nasjonal minoritet, har rett til å opprette og drive sine egne private utdannings- og opplæringsinstitusjoner.*
- 2. Utøvelsen av denne rettigheten skal ikke medføre noen økonomisk forpliktelse for Partene.*

¹⁵ <http://tater-romani.info/>

Nasjonale minoriteter kan, på lik linje med andre aktører, søke godkjenning for private opplæringstilbud samt godkjenning med rett til offentlige tilskudd for privatskoler og voksenopplæringstilbud. For øvrig er det fri etableringsrett for opplæringstilbud over grunnskolenivå.

Kunnskapsdepartementet har ikke mottatt noen henvendelser fra personer fra nasjonale minoriteter som ønsker å opprette eller drive private utdannings- og opplæringsinstitusjoner.

Artikkel 14

- 1. Partene forplikter seg til å anerkjenne at enhver person som tilhører en nasjonal minoritet, har rett til å lære sitt minoritetsspråk.*
- 2. I områder som tradisjonelt eller i betydelig antall er bebodd av personer som tilhører nasjonale minoriteter, skal Partene, dersom det er tilstrekkelig etterspørsel, så langt som mulig og innenfor rammen av sitt utdanningssystem, søke å sikre at personer som tilhører disse minoritetene, har tilfredsstillende muligheter for å lære minoritetsspråket eller motta undervisning på dette språket.*
- 3. Paragraf 2 i denne artikkel skal gjennomføres uten at læring av eller undervisning på det offisielle språket derved berøres.*

Undervisning i og på minoritetsspråk

Pkt. 112. Den rådgivende komité anmoder myndighetene om å utforme, vedta og gjennomføre en omfattende og egnet politikk for vern og utbredelse av kvensk språk i samråd med representanter for denne minoriteten.

Vi viser til omtale av arbeidet for å styrke kvensk språk under Del II.

Læremidler på kvensk og finsk språk

Utdanningsdirektoratet skal på oppdrag fra Kunnskapsdepartementet bidra til å oppfylle forpliktelsene i rammekonvensjonen.

I 2014 kom det kvenske læreverket *Minun kieli – minun aaret* for elever fra 3. til 6. trinn. Det er også bevilget midler til å lage et lignende læreverk for 1. til 2. trinn. Utover dette er det utviklet læreverk i finsk, *Oma kirja*, beregnet for elever fra 5. til 7. trinn, finsk grammatikkbok for grunnskolen, ordbok for grunnskolen og elevhefter.

Lærere som gir opplæring i finsk som andrespråk, har utarbeidet kartleggingsprøver i faget. Disse finnes både på finsk og kvensk.

Se Vedlegg 4 for oversikt over Kunnskapsdepartementets støtte til læremidler på kvensk og finsk språk.

Opplæring i kvensk og finsk språk – grunnskolen og videregående skole

Opplæring i finsk som andrespråk tilbys elever med kvensk/norskfinsk/finsk bakgrunn i Troms og Finnmark. Opplæring i kvensk inngår som en del av opplæringen i finsk som andrespråk. Utdanningsdirektoratet har utviklet eksamensoppgaver i finsk som andrespråk som tar hensyn til at elever skal kunne lese og skrive på finsk eller kvensk. Dette innebærer at eksamensoppgavene i finsk som

andrespråk har som mål at elever både skal kunne vise forståelse og skrive på enten finsk eller kvensk ut fra opplæringen de har fått. Elever får tekster på begge språk både i forberedelsen og i selve eksamensoppgaven og kan skrive på det språket de ønsker. Ifølge fylkesmennene i Finnmark og Troms er det ennå ikke mottatt eksamensbesvarelser hvor eleven har skrevet på kvensk.

I skoleåret 2014/15 er det 471 elever i grunnskolen i Finnmark som får opplæring i finsk som andrespråk. Det er kun én kommune som gir elever opplæring i kvensk i tillegg til finsk, dette gjelder om lag 40–50 elever. I Troms er det 123 elever som får opplæring i finsk som andrespråk i grunnskolen (se også oversikt i Vedlegg 5).

Våren 2014 var det tre elever som tok eksamen i finsk som andrespråk på videregående nivå.

Universitetsstudier i kvensk språk

Universitetet i Tromsø – Norges arktiske universitet tilbyr ettårsstudium i kvensk. Formålet med studiet er blant annet at studentene skal tilegne seg grunnleggende ferdigheter i kvensk og kunne undervise i kvensk språk på grunnleggende nivå i norsk skole.

Institutt for språkvitenskap samarbeider med Norske Kveners Forbund om å kartlegge undervisningsbehov i kvensk hos den kvenske/norskfinske befolkningen. Første skritt er å synliggjøre kvensktilbudet på universitetets nettsider. Videre er det etablert en plan for å utvikle digitale læremidler i faget. Gjennomføringen av disse planene er imidlertid avhengig av etterspørselen i den kvenske befolkningen.

Det er relativt få studenter på årstudiet i kvensk. Se Vedlegg 6 for oversikt over antallet studenter på studiet.

Særskilt språkopplæring

Som omtalt i forrige rapportering, har språklige minoriteter etter opplæringsloven og privatskoleloven rett til særskilt språkopplæring i grunnskolen og den videregående skole. Bestemmelsen slår fast at elever med et annet morsmål enn norsk og samisk har rett til særskilt norskopplæring til de har tilstrekkelige ferdigheter i norsk til å følge den vanlige opplæringen i skolen. Elever som har så dårlige norskferdigheter at de ikke kan følge undervisningen på norsk, vil i tillegg ha rett til morsmålsopplæring, tospråklig fagopplæring eller begge deler.

Det gis fortsatt i liten grad opplæring i de nasjonale minoritetsspråkene i samsvar med reglene for særskilt språkopplæring. Utdanningsdirektoratet vil se nærmere på utfordringer og tiltak for særskilt språkopplæring, herunder undersøke årsaker til frafall i opplæringen i finsk som andrespråk. Utdanningsdirektoratet arbeider med å finne muligheter for å utvikle læremidler tilrettelagt for nasjonale minoriteter, spesielt med tanke på morsmålsopplæring.

Ifølge Grunnskolens informasjonssystem (GSI) ble det i skoleåret 2013–2014 gitt morsmålsopplæring i romani til to elever, to fikk morsmålsopplæring og tospråklig fagopplæring, én fikk tospråklig fagopplæring, og fire elever fikk tilrettelagt opplæring i grunnskolen.

Tilsvarende tall for opplæring i romanes var at ingen fikk kun morsmålsopplæring, tre fikk morsmålsopplæring og tospråklig fagopplæring, én fikk tospråklig fagopplæring, og én elev fikk tilrettelagt opplæring i grunnskolen.

Kunnskapsdepartementet er ikke kjent med at det har vært søkt om særskilt språkopplæring i videregående skole for noen av de nasjonale minoritetene.

Tilskudd til økt språkforståelse blant minoritetsspråklige barn i førskolealder

Kunnskapsdepartementet har et eget tilskudd til kommunene for utforming av tiltak for å bedre språkforståelsen til minoritetsspråklige barn i førskolealder. Barn fra nasjonale minoriteter i barnehage omfattes av målgruppen for tilskuddet. Utdanningsdirektoratet forvalter ordningen. Kommunene er ikke godt nok kjent med at tilskuddet også omfatter nasjonale minoriteter. Utdanningsdirektoratet følger dette opp, blant annet overfor fylkesmennene.

Artikkel 15

Partene skal skape de forutsetninger som er nødvendige for at personer som tilhører nasjonale minoriteter, sikres effektiv deltakelse i det kulturelle, sosiale og økonomiske liv og i offentlige anliggender, særlig de som berører dem.

Nasjonale minoriteters deltakelse i offentlige anliggender og samfunnsliv

Anbefaling fra Ministerkomiteen:

- Sørg for at lovverket for minoritetsrettigheter gjennomføres effektivt på alle nivåer, spesielt av regionale og lokale myndigheter;

Øvrige anbefalinger fra Den rådgivende komiteen:

Pkt. 122. Den rådgivende komité oppfordrer myndighetene til å videreføre den dialogbaserte tilnærmingen for at representanter fra nasjonale minoriteter fortsatt skal delta aktivt i beslutningsprosesser som vedrører dem, samt å sørge for koordinering mellom alle statlige myndigheter og nasjonale minoriteter som berøres.

Pkt. 126. Den rådgivende komité oppfordrer myndighetene til å evaluere tiltakene som allerede er iverksatt med tanke på å øke deltakelsen til rom og romanifolket/taterne i samfunnslivet, samt å vurdere nye tiltak i samråd med personer som tilhører nasjonale minoriteter.

Det er statens ansvar å sikre at hensynet til nasjonale minoriteter blir ivaretatt. Samtidig legger staten til grunn at kommuner og fylkeskommuner på eget initiativ også følger opp aktuelle nasjonale rettsregler og de internasjonale menneskerettighetsforpliktelsene som Norge har overfor de nasjonale minoritetene.

Det følger av embetsoppdraget til Utdanningsdirektoratet og fylkesmennene at de skal følge opp tiltak overfor de nasjonale minoritetene innen opplæringsfeltet.

Arbeidet med å legge til rette for oppbygging og utvikling av de nasjonale minoritetenes organisasjoner videreføres. Ved å gi driftsstøtte ønsker myndighetene å sikre at de nasjonale minoritetene har mulighet til selv å delta i beslutningsprosesser som angår dem.

Dialogen mellom myndighetene og de nasjonale minoritetenes organisasjoner vil fortsette blant annet med Kontaktforum og involvering av de berørte nasjonale minoritetsgruppene fra sak til sak.

Artikkel 18

- 1. Partene skal, der det er nødvendig, søke å inngå bilaterale og multilaterale avtaler med andre stater, særlig nabostater, for å sikre beskyttelsen av personer som tilhører de berørte nasjonale minoriteter.*
- 2. Der det er relevant, skal Partene treffe tiltak for å oppmuntre til samarbeid over grensene.*

Bilateralt og regionalt samarbeid i minoritetssaker

Pkt. 129. Den rådgivende komité oppfordrer myndighetene til å fortsette samarbeidet med nabolandene, deriblant gjennom Nordisk arbeidsgruppe for nasjonale minoriteter.

Det vises til omtalen av Nordisk arbeidsgruppe for nasjonale minoriteter under artikkel 18 i Norges tredje rapportering. Arbeidsgruppen møttes i Norge i 2011 og i Sverige i 2013. Neste møte skal holdes i Finland. Tidspunkt er ikke bestemt.

Vedlegg

1. Nasjonale minoriteters deltagelse i rapporteringen

Oversikt over nasjonale minoriteters organisasjoner og andre som har bidratt i rapporteringen med innspill til utkastet til statsrapport og deltagelse på høringsmøte.

Romanifolket/taterne

Landsorganisasjonen for romanifolket

Kvener/norskfinner

Kvenlandsforbundet

Norsk-finsk forbund

Andre

En rom har avgitt høringsuttalelse.

Likestillings- og diskrimineringsombudet har avgitt høringsuttalelse.

2. Støtte til minoriteters språk og kultur

1. Tildelinger fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Oversikten viser tilskudd gitt av Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD) til prosjekter for å støtte nasjonale minoriteters språk og kultur. Oversikten omfatter både tiltak der nasjonale minoriteter styrer prosjektet og tiltak som er i regi av andre. Tilskuddene er gitt over tilskuddsposten for nasjonale minoriteter.

KMDs støtte til prosjekter med relevans for jødisk språk og kultur

2015

- Jødisk museum i Oslo – Bokutgivelse: I bestemors kjøkken. Jødiske fortellinger fra shtetlen til Grünerløkka – 60 000 kroner
- Jødisk museum i Oslo – Jiddisch språkkurs for nybegynnere – høsten 2015–våren 2016 – 60 000 kroner
- Jødisk museum i Trondheim – På vandring i det jødiske Trondheim – 300 000 kroner

2014

- Jødisk museum i Oslo – Utstilling og jødiske kulturdager – 200 000 kroner
- Jødisk museum i Trondheim – Byvandring og dokumentasjonsprosjekt – 150 000 kroner

2013

- Jødisk museum i Trondheim – Utvikling av filmserie – 150 000 kroner

2012

- Jødisk museum i Oslo – Jiddisch seminar/workshop – 72 000 kroner

2011

- Det Mosaiske Trossamfund i Oslo – Undersøkelse: Fortsatt aktivt jødisk liv i Norge? – 200 000 kroner

- Jødisk museum i Oslo – Undervisningstilbud – 50 000 kroner
- Det Mosaiske Trossamfund i Oslo – Deltakelse på Pierre Gildesgame – 20 000 kroner

2010

- Jødisk museum i Oslo – Undervisningsprosjekt i forbindelse med utstillingen Alt har sin tid – 75 000 kroner
- Jødisk museum i Trondheim – Nettutstilling/hjemmeside – 30 000 kroner

KMDs støtte til prosjekter med relevans for kvensk/norskfinsk kultur

2015 (Ny tilskuddspost til kvensk språk og kvensk/norskfinsk kultur)

- Ruijan Kaiku – Driftstøtte – 700 000 kroner
- Storfjord språksenter – Driftstøtte – 650 000 kroner
- Halti kvenkultursenter – Driftstøtte – 650 000 kroner
- Siivet AS – Pikku mailmaa – kvensk animasjonsfilm for barn – 300 000 kroner
- Varanger museum IKS – Varangerhus – Det mangfoldige huset – 100 000 kroner
- Norske kvener, Lakselv – Kvenske tradisjoner og språk – 80 000 kroner
- Siivet AS – Dokumentarfilm: Fra Grand til Köykiniemi – 75 000 kroner
- Halti kvenkultursenter – På tvers av landegrensene – ungdomsleir og familieleir – 120 000 kroner
- Norske Kveners forbund – Kvenske språkkurs – 100 000 kroner
- Ruija forlag – Arina : nordisk tidsskrift for kvensk forskning – 50 000 kroner
- Halti kvenkultursenter – Sisu – videoinstallasjon som formidler kvenkultur i Nord-Troms – 200 000 kroner
- Lighthouse production – Det hemmelige språket – dokumentarfilm om kvensk kultur og språk – 300 000 kroner
- Porsanger menighet – Lettleste bøker på kvensk /bibel-fortellinger på kvensk – 80 000 kroner

2014

- Idut AS – Kvensk roman og lydbok – 210 000 kroner
- Halti kvenkultursenter – Drift – 505 000 kroner
- Siivet AS – Dokumentarfilm – 100 000 kroner
- Stiftelsen Laboratoriet – Den store kvenboka – 50 000 kroner
- Norske Kveners forbund – Teaterforestilling – 100 000 kroner
- Kvensk institutt – Språkteknologiprojekt og ordbok – 500 000 kroner
- Storfjord språksenter – Drift – 620 000 kroner

2013

- Idut AS – Utgivelse av kvensk roman – 150 000 kroner
- Norske Kveners forbund/Kvensk ungdomsnettverk – Språkleir – 70 000 kroner
- Siivet AS – Dokumentarfilm "Under en annen himmel" – 80 000 kroner
- Ruijan Kaiku – Etablering av virtuell redaksjon – 130 000 kroner
- Alta museum – Utstillingsprosjekt – 20 000 kroner
- Halti kvenkultursenter – Kvenske språktiltak i Nord-Troms 2013 – 500 000 kroner

- Jødisk museum i Trondheim – Utvikling av filmserie – 150 000 kroner
- Storfjord språksenter – Drift – 620 000 kroner
- Kvensk institutt – Konferanse – 61 000 kroner
- Norske Kveners forbund – Språkkurs for barn – 70 000 kroner
- Siivet AS – Utvikling av film-manus – 30 000 kroner
- Kvensk institutt – Kvensk lydkurs – 150 000 kroner

2012

- Halti kvenkultursenter – Kvenske språktiltak i Nord-Troms – 300 000 kroner
- Kvensk institutt – Workshop og konsert – 100 000 kroner
- Siivet AS – Kvensk dokumentar/video-dokumentasjon – 50 000 kroner
- Varanger museum – Virtuell versjon av vandreutstilling – 30 000 kroner

2011

- Halti kvenkultursenter – Dokumentasjon og formidling av kvenkulturen i Nord-Troms – 250 000 kroner
- Kvensk institutt – Sangkor-prosjekt – 50 000 kroner
- Kvensk institutt – Felles kvensk grammatikk – 100 000 kroner
- ČálliidLágádus – Kapteinens jul på kvensk (tegneserie) – 50 000 kroner

2010

- Halti kvenkultursenter – Dokumentasjon og formidling av kvenkulturen i Nord-Troms – 250 000 kroner
- Høgskolen i Finnmark – Faktabok: Norske kvener – 60 000 kroner
- Storfjord kommune – Mangfold styrker – 60 000 kroner

KMDs støtte til prosjekter med relevans for roms språk og kultur

2015

- Club Romano – Bok med fortellinger av og om rom – 60 000 kroner
- Kulturforeningen Yagori – Den internasjonale sigøynerfestivalen 2015 – 400 000 kroner
- Oslo Museum/ Interkulturelt Museum – Norvegiska romá/norske sigøynere. Ett folk mange stemmer – 500 000 kroner

2014

- Kulturforeningen Yagori – Den internasjonale sigøynerfestivalen – 350 000 kroner
- Oslo museum – Utstillingskatalog "Sigøynerne kommer" – 75 000 kroner

2013

- Kulturforeningen Yagori – Den internasjonale sigøynerfestivalen 2013 – 340 000 kroner
- Club Romano/Lumake Sjuvla – Markering av den internasjonale romdagen – 80 000 kroner
- La Lumake Sjuvla – ABC-bok på romanes – 100 000 kroner
- Club Romano/Oslo kommune – Prosjektet "For romer med romer" – 340 000 kroner

2012

- Romani kultura/DNRF – Markering av den internasjonale romdagen – 65 000 kroner
- Kulturforeningen Yagori – Den internasjonale sigøynerfestivalen 2012 – 330 000 kroner

2011

- Romani kultura og Den norske romforening – Markering av den internasjonale romdagen – 60 000 kroner
- Kulturforeningen Yagori – Den internasjonale sigøynerfestivalen 2011 – 321 000 kroner
- Lowri Rees – Dokumentarfilm: Roza og romfolket – 110 000 kroner

2010

- Lowri Rees – Dokumentarfilmprosjekt – 75 000 kroner
- Romani kultura – Markering av den internasjonale romdagen – 60 000 kroner
- Kulturforeningen Yagori – Sigøynerfestivalen 2010 – 300 000 kroner
- Romani kultura – Barnekor: Innspilling av CD – 50 000 kroner

KMDs støtte til prosjekter med relevans for romanifolkets/taternes språk og kultur

2015

- Østfoldmuseene – Halden historiske samlinger: Reisendekartet – 120 000 kroner

2014

- Oslo byarkiv – Informasjonshefte – De reisende i byen – 100 000 kroner
- Hedmark fylkeskommune – Formidlingsprosjekt – 80 000 kroner

2013

- Østfoldmuseene – Resandekartet – 60 000 kroner

2010

- Halden historiske samlinger – Dokumentere reisendes kulturminner – 100 000 kroner
- Romanifolkets kulturforening – Støtte til foreningens prosjekter – 60 000 kroner
- Høgskolen i Oslo/NAFO – Taterfolket – fra barn til voksen – 100 000 kroner

KMDs støtte til prosjekter med relevans for skogfinsk språk og kultur

2015

- Det primitive teater – Spillet om innvandrerne – 40 000 kroner

2014

- Det primitive teater – Spillet om innvandrerne – 35 000 kroner
- Kongsvinger kommune – Skoleprosjekt – 60 000 kroner

2013

- Det primitive teater – Spillet om innvandrerne – 30 000 kroner

- Kongsvinger kommune – Skoleprosjekt en grenseløs Finnskog – 60 000 kroner

2012

- Kongsvinger kommune – Treårig skoleprosjekt En grenseløs Finnskog – 60 000 kroner
- Det primitive teater – Spillet om innvandrerne – 30 000 kroner

2011

- Spillet om innvandrerne – Spillet om innvandrerne – 25 000 kroner
- Norsk skogfinsk museum – Feltarbeid og dokumentasjon av magiske symboler i skogfinsk kultur – 50 000 kroner

2010

- Trysil-forlaget – Utgivelse av roman – 30 000 kroner
- Det Primitive Teater – Spillet om innvandrerne – 25 000 kroner

2. Tildelinger fra Norsk kulturråd

Oversikten viser tilskudd gitt av Norsk kulturråd (kulturrådet) til prosjekter for å støtte nasjonale minoriteters språk og kultur. Oversikten omfatter både tiltak der nasjonale minoriteter styrer prosjektet og tiltak som er i regi av andre.

Kulturrådets støtte til prosjekter med relevans for jødisk språk og kultur

2014

- Jødisk Museum i Oslo – "Paragrafer og hønsesuppe", jødiske kulturdager 2014 – 20 000 kroner

2013

- Jødisk Museum i Trondheim – Plan for samlingsforvaltning, privatarkiv – 300 000 kroner (2013–2014)
- Jødisk Museum i Oslo – Jødisk liv og tradisjon i Norge, film – 170 000 kroner
- Cappelen Damm – Anne Sender: Vår jødiske reise – Innkjøpsordninger, sakprosa

2012

- Jødisk Kulturfestival Trondheim – 830 000 kroner (2012–2014)
- Jødisk Museum i Oslo – Spor – beretninger fra en menneskeskapt katastrofe, utstilling – 300 000 kroner
- Hummel Film – Sammys beretninger, dokumentarfilm om Samuel Steinmann – 250 000 kroner

2011

- Jødisk Museum i Oslo – Jødiske kulturdager 2012 – 120 000 kroner
- Alert Film – Dokumentarfilm om den jødiske flyktingen Ruth Maier – 150 000 kroner
- Spartacus Forlag – Arne Vestbø: Moritz Rabinowitz. En biografi – Innkjøpsordninger, sakprosa

Kulturrådets støtte til prosjekter med relevans for kvensk/norskfinsk språk og kultur:

2014

- Siivet AS – Blå dager og hvite netter, dokumentarfilm – 100 000 kroner

2013

- Idut AS – Utgivelse av Alf Nilsen-Børskogs diktsamling ”Merimies muistelee”, lydbok – 70 000 kroner
- Idut AS – Utgivelse av Alf Nilsen-Børskogs "Elaman alku – Varhaiset voudet" – 190 000 kroner
- Siivet AS – Tilgjengeliggjøring av Sydämen arre – hjertets skatter – 60 000 kroner
- Siivet AS – Hypätä ennen Wirkola – å hoppe før Wirkola, dokumentarfilm om en ukjent minoritetshistorie – 200 000 kroner
- Verdensarvsenter for bergkunst – Alta Museum IKS – Kulturelt mangfold i Alta gjennom Samuli Paulaharjus blick – 20 000 kroner

2012

- Varanger museum IKS/Vadsø museum – Levende minner – kvenportretter fra Varanger – 150 000 kroner
- Verdensarvsenter for bergkunst – Alta Museum IKS – Felles løft for Finnmarkshistorien – 300 000 kroner
- Idut AS: Utgivelse av Alf Nilsen-Børskogs diktsamling Merimies muistelee – 70 000 kroner
- Nesseby kommune – Grindveving i Nesseby, dokumentasjon, bevaring, opplæring, formidling – 70 000 kroner
- Alta Quænförening/Alattion Kvaaniserua – Samuli Paulaharju og kvenene i Alta, en visuell formidling (forprosjekt) – 6 000 kroner
- Kvensk institutt – Korprosjekt for ungdom, workshop og konsert – 100 000 kroner
- Siivet AS – Kvensk videodokumentasjon – 50 000 kroner
- Halti Kvenkultursenter IKS – Videodokumentar – Paaskiviikko, kvenske kulturdager i Nord-Troms – 50 000 kroner

2011

- Varanger museum IKS/Vadsø museum – Kolonisering av Kola-kysten fra 1860 til 1940 – 120 000 kroner (2011–2012)
- Siivet AS – Under en annen himmel, kvensk natur-/dokumentarfilm – 200 000 kroner
- Siivet AS – Den store kjærligheten, kvensk dokumentarfilm – 150 000 kroner
- Halti Kvenkultursenter IKS – Paaskiviikko, kvenske kulturdager i Nord-Troms – 450 000 kroner (2011–2013)
- Halti Kvenkultursenter IKS – Dokumentasjon og formidling av kvenkulturen i Nord-Troms – 250 000 kroner
- Kvensk institutt – Uet laulus – Odda lavlagat, nye sanger, korprosjekt for ungdom – 50 000 kroner
- CálliidLágádus – Tegneserie: Kapteinens jul på kvensk – 50 000 kroner
- Nord-Varanger kvenforening – Kvensk kulturprosjekt i regi av Nord-Varanger kvenforening – 150 000 kroner

- Børselv Kvenkulturfestival – Kipparinfestivaali: Videreutvikling av festivalen og etablering av kvensk Grand Prix 2011 – 40 000 kroner

Kulturrådets støtte til prosjekter med relevans for roms språk og kultur

2013

- Belinda Braza – Rom(sigøyner)/hiphop symbiose, koreografi – 25 000 kroner
- Senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteter – Hva skjedde og hvordan minnes vi det? Fagseminar om roms holocaust – 60 000 kroner

2011

- Oslo museum/Interkulturelt museum – Norvegiska Romá – norske sigøynere, dokumentasjon, utstilling – 4 400 000 kroner (2011–2014)
- Romani Kultura og Den Norske Romforening – Markering av den internasjonale romdagen 8. april 2011 – 210 000 kroner (2011–2013)
- Raya Bielenberg – Den internasjonale sigøynerfestivalen Iagori – 300 000 kroner
- Lowri Rees – Dokumentarfilmen Romfolk og utdanning – 100 000 kroner

Kulturrådets støtte til prosjekter med relevans for romanifolket/taternes språk og kultur

2014

- Østfoldmuseene/Halden Historiske Samlinger – Reisendekartet – 100 000 kroner

2013

- Commentum forlag – Arne Solli: Taterguten Johannes, bok – 40 000 kroner

2012

- Hedmark fylkesmuseum/Glomdalsmuseet – Vandretstillingen Latjo Drom – romanifolkets/taternes kultur og historie – 20 000 kroner

2011

- Kai-Samuel Vigardt – Romanimanus rakrar avri! Romanifolkets egne historier, dokumentasjon – 200 000 kroner (2011–2012)
- Hedmark fylkesmuseum/Glomdalsmuseet – Historier ved bålet, formidling – 230 000 kroner

2010

- Oslo museum/Mangfoldsnettverket – Mangfold i museene, rekruttering (to romanifolk/tatere 2010–2011) – 100 000 kroner

Kulturrådets støtte til prosjekter med relevans for skogfinsk språk og kultur

2014

- Norsk Skogfinsk Museum – Kulturrådets aspirantordning – 330 000 kroner
- Norsk Skogfinsk Museum – Tilgjengeliggjøre materiale om skogfinsk kultur på Internett – 75 000 kroner

2013

- Norsk Skogfinsk Museum – Flettverk i skogfinske områder, dokumentasjon og forskning – 200 000 kroner (2013–2014)

Kulturrådets seminarer med relevans for nasjonale minoriteters språk og kultur

2014

- Todagers seminar med museer som arbeider med alle de nasjonale minoritetene – 40 000 kroner
- Tre seminarer om implementering av UNESCOs konvensjon om vern av immateriell kulturarv med jødiske, kvenske og skogfinske institusjoner, organisasjoner og personer – 80 000 kroner

3. NRKs tilbud til og programmer om nasjonale minoriteter

NRKs tilbud til nasjonale minoriteter i 2014

- Ukentlig radiosending for kvener/norskfinner på finsk/kvensk (12 minutter)
- Værtjenesten YR har kvensk språkvalg
- NRK viste den kvenske dokumentaren "Under en annen himmel" på NRK 2 den 15. desember 2014
- Nyhetsdekning om norske jøder har vært en viktig del av nyhetsbildet i 2014, både på grunn av diskusjon om antisemittisme og diskriminering av jødiske barn
- NRK har hatt en egen temakveld på NRK2 "24 timer i Jerusalem" som ga innblikk i hverdagslivet til europeiske jøder som søker beskyttelse der for sin jødiske identitet
- Musikk fra romanifolket/taterne er brukt som vignettmusikk på serien *Kampen for tilværelsen*
- NRK har også sendt følgende programmer om/for nasjonale minoriteter:
 - o En tater på vandring (NRK2)
 - o Under en annen himmel (NRK2)
 - o Raya – dronning uten rike (NRK2)
 - o Bjørnemannen Hermann Sotkajervi. Sendt første gang i 2013, men også flere sendinger i 2014

NRKs tilbud til nasjonale minoriteter i 2013

- Ukentlig radiosending for kvener/norskfinner på finsk/kvensk (12 minutter)
- NRK har vist to dokumentarer fra kvensk miljø; Bjørnemannen og Den store kjærligheten
- Serien Folkemusikktimen viet to temasendinger til kvensk kultur, historie og sangtradisjon i Norge
- Kvensk språk tilgjengelig på værtjenesten yr.no

NRKs tilbud til nasjonale minoriteter i 2012

- Ukentlig radiosending på finsk/kvensk språk (12 minutter)
- Innhold knyttet til minnemarkeringen for deportasjonen av norske jøder under krigen, bl.a. et portrettintervju med Samuel Steinmann, en reportasje om fangeleiren på Berg
- Innhold om norske og tilreisende rom i ulike programmer
- Musikkprogram med musikalsk innhold knyttet til rom og romanikulturen

- Kvensk språk tilgjengelig på værtjenesten yr.no

NRKs tilbud til nasjonale minoriteter i 2011

- NRK Supers (barne- og ungdomskanal) serie Samson på reise, om en gutt som er rom som reiser sammen med storfamilien i sommerhalvåret
- Den finske dokumentaren Kvenene ved ishavet, om en finsk folkestamme i Nord-Norge
- Flere av Megafon-programmene på NRK Super har handlet om minoriteter i Norge
- Dokumentarserien Folk har fokus på å lage innhold med bakgrunn i nasjonale minoriteter, og laget i 2011 et portrett av Jan Storberget som bor på et lite finnetorp på Grue Finnskog
- Kvensk språk tilgjengelig på værtjenesten yr.no

NRKs tilbud til nasjonale minoriteter i 2010

- Serien Tro og Are, Heiki – den siste finnskoging
- Dokumentarene Mors ord, Tater – og stolt av det, Romfolkets viseskatt, Jon & Jimmy
- Dokumentarserien Folk har prioritert å lage innhold med bakgrunn i nasjonale minoriteter
- Migrapolis møte representanter for rom i ett av programmene
- Radioprogrammet *Sånn er livet* har i flere sammenhenger løftet frem historier om nasjonale minoriteter
- Finsksendinga på finsk og kvensk for finner og kvener i Norge hver onsdag på P2 i Nord-Norge
- Det ble mulig å velge kvensk språk på yr.no

4. Støtte til læremidler i kvensk og finsk språk

Oversikten viser Kunnskapsdepartementets tildelinger av støttet til læremidler i kvensk og finsk språk.

2014

Tilskuddsmottaker	Prosjekt	Tildelt
Vadsø kommune	Finsk grammatikk for grunnskolen – pieni jelpikirja	150 000 kroner
Vadsø kommune	CD – oppgaver kommunikasjon	140 000 kroner
Storfjord kommune	Elevhefter 5.–6. trinn	220 000 kroner
Porsanger kommune	Minun kieli – minun aaret 1–2	340 000 kroner

2013

Tilskuddsmottaker	Prosjekt	Tildelt
Båtsfjord kommune	CD til sanger i Oma kirja	60 000 kroner
Lebesby kommune	Ferdigstilling av ungdomsskolebok	40 000 kroner
Vadsø kommune	Finsk grammatikk for grunnskolen – pieni	148 800 kroner

	jelppikirja	
Storfjord kommune	Elevhefter 1.–4. trinn	125 000 kroner
Oversettelsesarbeid	POKS 2	130 000 kroner

2012

Tilskuddsmottaker	Prosjekt	Tildelt
Porsanger kommune	Læreverk i kvensk, Minun kieli – minun aaret 3.–6. trinn	500 000 kroner
Vadsø kommune	Ordbok for grunnskolen	160 000 kroner

2011

Tilskuddsmottaker	Prosjekt	Tildelt
Porsanger kommune	Læreverk i kvensk	400 000 kroner
Oversettelsesarbeid	POKS 1	125 000 kroner

2010

Tilskuddsmottaker	Prosjekt	Tildelt
Lebesby kommune	Læremidler i finsk som andrespråk – ungdomstrinnet	604 527 kroner

5. Antall grunnskoleelever som får opplæring i finsk som andrespråk

Oversikt over antall grunnskoleelever i fylkene Finnmark og Troms som får opplæring i finsk som andrespråk.

Elevtallsutvikling, finsk som andrespråk, fordelt på kommuner i Finnmark fylke

	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15
Totalt	545	554	484	437	471	471
Alta	62	60	54	65	62	61
Båtsfjord	53	53	45	44	37	44
Gamvik	...	7	2
Kautokeino	12	12	10	11	14	11
Hammerfest	0	...	0	0	...	2
Hasvik	2
Karasjok	19	20	23	...	20	23
Kvalsund	
Lebesby	24	29	22	17	16	17
Porsanger	56	46	54	54	57	52
Sør-Varanger	90	118	85	69	96	108
Tana	58	54	52	53	47	54
Nesseby	0	0	0	0	...	
Vadsø	152	146	126	108	108	92
Vardø	10	...	7	7	...	3

Elevtallsutvikling, finsk som andrespråk, fordelt på kommuner i Troms fylke

	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15
Totalt	213	200	173	163	123	111
Kvænangen	13	13	7	6	6	2
Kåfjord	7	3	5	5	6	4
Lyngen	13	11	14	12	10	9
Nordreisa	72	70	46	47	38	31
Storfjord	58	53	50	55	29	25
Tromsø	50	50	51	38	36	34

6. Antall studenter på årsstudiet i kvensk

Oversikt over fag og studenter ved ettårsstudiet i kvensk språk ved Universitetet i Tromsø – Norges arktiske universitet.

Høst 2014

KVE-0100 Grunnkurs i kvensk 10 stp. – fem studenter er registrert

Vår 2014

KVE-2010 Kvenske dialekter og kreativ skriving – ingen tok eksamen

KVE-2011 Oversettelse og kreativ skriving – én student tok eksamen

KVE-2110 Prosjektarbeid i kvensk kultur – ingen tok eksamen

Høst 2013

KVE-1004 Praktisk kvensk med grammatikk 2 – fire studenter tok eksamen

KVE-1005 Skriftkvensk med variasjon – to studenter tok eksamen

KVE-1120 Fordypning i kvensk kultur og litteratur – én student tok eksamen
